

УТВЪРЖДАВАМ: (П)

Д-р ДЕЯН ДИМИТРОВ

ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ

ОБЛАСТ РАЗГРАД

СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ РАЗГРАД ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ

2021г. – 2030 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение	3
II. Анализ на ситуацията на уязвимите общности в област Разград	6
1. Брой, самоопределяне, местоживееене	6
2. Образование	11
3 Здравеопазване	14
4. Жилищни условия.	16
5. Заетост	19
5. Върховенство на закона и недискриминация	19
6. Култура и медии	22
III. Стратегическа част	25
1. Визия.....	25
2. Стратегическа цел	25
3. Водещи принципи и хоризонтални аспекти при изпълнението	25
4. Приоритети	28
Приоритет 1: Образование и обучение	28
Приоритет 2: Здравеопазване.....	32
Приоритет 3: Заетост.....	34
Приоритет 4: Жилищни условия.....	35
Приоритет 5: Върховенство на закона и антидискриминация.....	38
Приоритет 6: Култура и медии	39
IV. Овластяване и равни възможности на ромската жена.....	39
Изграждане на система за контрол и мониторинг на изпълнението на Стратегията.....	40
Индикатори за мониторинг при изпълнение на стратегията на област Разград за интегриране на ромите.....	41
V. Заключение.....	56

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Областна стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите в област Разград (2021-2030), наричана по-нататък Стратегията, е рамков документ, който задава насоките за изпълнение на политиките за социално-икономическо приобщаване и участие на ромите. Стратегията отчита научените уроци и надгражда постигнатото в периода на изпълнение на предходния програмен период (2012-2020).

Задълбочаването на бедността и социалното изключване са основание за засилване на мерките за преодоляване на предизвикателствата, пред които са изправени все още редица граждани в уязвимо положение, включително и тези от ромската общност.

В настоящия документ терминът „роми“ се използва като общ термин. Той включва групи от хора, които имат повече или по-малко сходни, но не едни и същи културни и социални характеристики. Самоопределянето им също може да бъде различно. Не всички роми са обект на социално изключване, но всички те могат да станат обект на дискриминация и да бъдат лишени от права. Стратегията прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход и не изключва оказването на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Отчитайки желанието на голям кръг добре интегрирани представители на ромската общност на територията на област Разград и в стремежа си да обхване и групи, които не се самоопределят като роми, но имат сходни затруднения, Стратегията следва да бъде насочена към разрешаване проблемите на общности, които се считат, че са в уязвимо положение по отношение на достъпа им до публични услуги, участие в обществото, защита на правата и статуса им на граждани.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Стратегията се вписва в контекста на развитието на европейските интеграционни и приобщаващи политики, като отчита и насоките, дадени в Съобщението на Европейската комисия до Европейския парламент и Съвета от 7 октомври 2020 „Съюз на равенството: Стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за ромите за равенство, включване и участие“, както и анексите към него „Насоки за планиране и прилагане на националните ромски стратегически рамки“ и „Портфолио от показатели“. Стратегията ще допринесе за изпълнението на Плана за действие на ЕС за борба с расизма (2021-2025) и Европейския стълб на социалните права (ЕССП).

Стратегията отчита конкретните нужди и специфики на ромите и уязвимите етнически малцинства на територията на област Разград. Тя е приета на заседание на Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси (ОССЕИВ) на 29.03.2013 г. и е утвърдена от Областния управител.

Оперативното изпълнение на Областна стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите в област Разград (2021-2030) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД) на седемте общини в областта.

Изпълнението на настоящата стратегия е тясно обвързано с реализирането на други стратегически документи на областно ниво като например Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Разград, ежегодните планове за развитие на младежта и др. Без интеграцията на уязвимите общности, целите на стратегията за развитие на областта винаги ще останат не напълно реализирани.

Направеният анализ на факторите, предизвикателствата, както и на възприетите подходи и мерки за тяхното адресиране за периода на изпълнение на НСРБИР до 2020 г. показва, че не е постигната амбицията да се сложи край на изключването на ромите, но същевременно отчита положителни резултати и първоначална промяна в тенденциите.

Пандемията от COVID-19 засили уязвимостта на изолирани и маргинализирани ромски общности и показва спешната нужда от по-ефективен и всеобхватен политически отговор. Стратегията потвърждава дългосрочния ангажимент на държавните органи за сътрудничество с всички заинтересовани страни за справяне със съществуващите проблеми и предизвикателства пред ромите, за които има риск да се влошат от въздействието на пандемията от COVID-19.

Стратегията съдържа визия, цели и приоритети за утвърждаване на интегриран подход при провеждане на политиките за приобщаване и участие на ромите; допринася за постигане на съответствие и взаимно допълване между секторните политики и стратегии, които спомагат за насърчаване равнопоставеността, приобщаването и участието.

За постигане на дългосрочната цел за осигуряване на ефективно равенство и намаляване на различията между ромите и останалата част на населението, в Стратегията са заложили три хоризонтални цели в областта на равенството, приобщаването и участието и четири секторни цели в областта на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта.

Стратегията се вписва в контекста на развитието на европейските политики в областта на интеграцията на ромската общност, като отчита насоките, дадени в директиви, препоръки, резолюции, съобщения, заключения и други документи на Европейския съюз.

Основен принцип при разработването на Стратегията е партньорството и широките консултации с всички заинтересовани страни. Тяхното участие във всеки етап от процеса на подготовка на документа е в стремеж за отразяване на реалните нужди и значими проблеми на общността, имащи пряко отношение към социално-икономическото развитие на страната, както и обхващане на всички възможни решения.

Стратегията за интегриране на ромите в Област Разград е разработена в дух на партньорство и при пълна прозрачност и сътрудничество, от определен със заповед на Областния управител **Областен оперативен екип**, включващ експерти от Областна администрация Разград, РЗИ, РИО, РДСП, общинските администрации в гр. Разград, гр. Исперих, гр. Кубрат, гр. Завет, гр. Лозница и с. Самуил, гражданските организации „Асоциация Интегро“, гр. Разград; Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“; СНЦ „Феникс-Разград“ – Разград, Женска независима ромска организация „Кармен“, гр. Разград; Читалище „Рома – Вазово“, с. Вазово, община Исперих; Сдружение „АМОР – Асоциация за местно общностно развитие“, гр. Кубрат и десетки представители на уязвими общности от територията на цялата област.

При планирането на Стратегията са използвани разнообразни методи за събиране и анализ на информация. Проведените обсъждания в рамките на Областния оперативен екип и анализът на актуални статистически данни, предоставени от ТСБ Разград са допълнени с информация от теренни проучвания на локално (квартално) ниво чрез организиране на фокус групи.

Статистическа информация по етнически признак се събира само при национални преброявания на населението, като във всички таблици, които са посочени в Стратегията са разпределени данните само на лицата, отговорили на доброволния въпрос за самоопределяне по етническа група.

Събраната информация очертава общи проблеми, системно явяващи се при всички уязвими етнически групи на територията на цялата област и специфични проблеми, характерни за отделни групи, локализирани в определени населени места.

Настоящият документ се приема за период до 2030 г. включително. След 2030 година Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати, съществуващите политически, социални и икономически реалности и нови предизвикателства.

II. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА НА УЯЗВИМИТЕ ОБЩНОСТИ

В ОБЛАСТ РАЗГРАД

Мониторингът и оценката на изпълнението на Областната стратегия на област Разград за интегриране на ромите (2012-2020) отчете целесъобразността на планираните и реализирани дейности и програми на общинските планове в приоритетните области, както и ефективността на мерките спрямо нуждите на целевата група и въздействието на интервенциите на местно и областно ниво.

1. Брой, самоопределяне, местоживеене

Както е известно, източник на официална демографска статистическа информация по етнически признак са само националните преброявания. През 2021 година беше организирано последното преброяване, но официалните резултати от него все още не са обработени. Затова в настоящия раздел са включени статистически данни от преброяването през 2011 г., с уточнението, че след публикуване на данни от преброяването през 2021 г. Стратегията ще бъде актуализирана с новата демографска статистика.

Според преброяването на населението от 2011 г. ромите в област Разград са 5719 души и съставляват 5% от населението на областта. В сравнение с 2001 г. броят на ромите в областта е намалял с 0.8%, но всъщност е доста трудно да се прецени дали действително това е така, като се има предвид, че при преброяването от 2011 г. въпросът за етническа принадлежност е доброволен и всеки сам за себе си решава дали да отговори на този въпрос или да посочи етническата група, към която смята, че принадлежи.

Таблица: Население по етническа група в област Разград по данни от преброяванията на населението през 2001 и 2011 г.

№	Етническа група	2001 г.		2011 г.	
		Брой	%	Брой	%
1.	Българска	67 069	44,0	49 229	43,0
2.	Турска	71 963	47,3	57 261	50,0
3.	Ромска	8 733	5,8	5 719	5,0
4.	Друга	1444	1,0	702	0,6
5.	Не се самоопределя	2 379	1,6	1 564	1,4
6.	Непоказано	469	0,3	0	0
7.	Общ брой самоопределили се по етническа група	152 417	100	114 475	100
8.	Общ брой на населението	152 417	-	125 190	-

Източник: НСИ

Според експертни данни и данни на неправителствени организации, броят на населението, назовавано от останалите като роми в област Разград е между 10 - 12%. Това се потвърждава и при проведените фокус групи: участниците в тях посочват поне два пъти по-голям брой роми по населени места, а именно: за община Исперих около 3200 – 3300 роми, за община Кубрат над 2000, за община Самуил около 700, за община Разград – над 5000, за община Завет – над 1000.

В тези числа са включени не само тези, които се самоопределят като роми, но и население, което се самоназовава като миллет/уста миллет¹ или копанари/власи². Според участниците във фокус-групите броят на миллета в област Разград е над 6000 души, а на копанарите – около 700 души. Самоопределилите се като роми пък се делят на: йерлии – мюсюлмани (хорохане рома), йерлии – християни (православни, дасикане рома), роми – музиканти (които са както мюсюлмани, така и християни) и роми – калдараши, които са много малък брой семейства в областта.

Таблица: Брой на населението по етническа група и местоживееие според преброяване на населението от 2011 г.

Етническа група Община	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се определя	Общо самоопределили се
Разград	30660	14296	1549	264	446	47215
Исперих	5680	13180	1875	42	137	20914
Кубрат	6198	9283	1321	79	344	17225
Завет	1458	6423	563	16	413	8873
Лозница	2812	4440	59	190	164	7665
Самуил	769	5337	346	98	42	6592
Цар Калоян	1652	4302	6	13	18	5991

Източник: НСИ

Област Разград е сред регионите с бързо протичащ процес на отказ от етническа идентичност и префериране на самосъзнанието сред ромите. Това се потвърждава както от редица социологически изследвания³ и проучвания на неправителствени организации⁴, така и от последното преброяване на населението през 2011 година.

Става ясно, че от 125 190 общо население на областта, отговорилите на въпроса за етническа група са 114 475, т.е. 10 725 души от областта са отказали да отговорят на доброволния въпрос за етническо самоопределяне. Други над 1500 души, въпреки че са се съгласили да отговорят на въпроса за етническа група, в крайна сметка не са посочили етническа принадлежност.

¹ Миллет – народ, нация от превод на турски; уста миллет – народът майстори; групата, самоназоваваща се по този начин не говори ромски; има данни, че майсторите – железари са обслужвали османския аскер по време на османската империя и още от това време е започнало преферирането на самосъзнанието на тази група.

² Копанари или власи – самоназвание на група, говореща влашки или диалектен румънски език, която, въпреки нейното нежелание, се определя като роми от останалото население; има данни, че са дошли в България от Румъния след втората половина на 19 век и в миналото са практикували дърводелски занаят – изработвали са дребни предмети за бита предимно от дърво – лъжици, копанки, паламарки и др.

³ Томова Илона, 2012, Проучване на стереотипи и предразсъдъци между роми и нероми в Област Разград

⁴ Димитров, Димитър и Нейков, Свилен, 2006 г., „Върти се мое, колело, не спирай”, Център за етнокултурни изследвания, с подкрепата на ИОО – София.

Имайки предвид, че някои показатели за тези групи (като например, процентното разпределение по възраст) са близки по стойност до показателите за ромите, можем да допуснем, че съществена част от тези неотговорили и несамоопределили се граждани от областта са роми или групи, самоназоваващи се миллет или власи.

Таблица: Население по етническа група и възраст в област Разград.

Етническа група Възраст години	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се определя	Не отговорил
0 – 19	15.1	19.8	34.8	20.2	45	31
20 – 29	9.3	12.5	16.9	11.8	12.4	14.8
30 – 39	12.2	14.8	15	14.2	11.8	15.1
40 – 49	15.1	15.3	12	15.4	12.2	13.7
50 – 59	16.1	14.5	11	20.7	8.6	11.4
60 – 69	16.2	13.6	6.8	11.8	6.4	7.9
70 – 79	10.9	7.2	2.9	4	2	4.3
80 +	4.7	2.4	0.7	1.9	1.3	1.5

Източник: НСИ

При разработване на мерки за интегриране на ромите трябва да се има предвид това значително разминаване между статистическия и действителния им брой. Основната причина за отказа от етническа идентичност и префериране на самосъзнанието сред ромите в региона е желанието на голям брой представители на етноса да избягат от негативния и стереотипизиран образ на ромите, който е налице в обществото.

Трябва да се има предвид, че ако за една значителна част от ромите избягването от ромската идентичност, представяйки се за миллет, власи, копанари, турци или българи е начин да се разграничат от тази негативна представа, то за всички останали, които се назовават роми е тежък проблем езикът на омразата в медийното и общественото пространство. При провеждането на фокус групите голяма част от ромите споделиха, че не приемат начина на говорене в пресата, стереотипното представяне на ромите само като престъпници и като ползватели на социални помощи, предразсъдъците у представителите на институции и актовете на дискриминативно отношение.

Друг аспект, който трябва да се отчита с преферираното самосъзнание е, че групите на власите/копанарите и на миллета не се самоопределят като роми и в стремежа си да се отграничат от тях, са готови да се откажат дори от политики за социално включване. Тези хора са готови да не споделят и да не говорят за проблемите си, въпреки че се оказва, че са с ограничен достъп до публични услуги.

Характерно за област Разград е концентрирането на ромско население предимно в селата – над 72%, което показва, че повечето от ограниченията пред тях са общи за всички етноси в селата. Това трябва да се вземе предвид при планирането на програми и стратегии, защото отдалечеността, изолираността, практически липсата на всякаква икономика в селата, лошата инфраструктура и ограничените транспортни връзки допълнително затрудняват достъпа на населението до публични услуги и заетост.

Таблица: Население по местоживеене и етническа група в област Разград по данни от преброяването през 2011 г.

№	Община	Ромско население в градовете	Ромско население в селата	Общо
1.	Разград	288	1261	1549
2.	Исперих	598	1277	1875
3.	Кубрат	432	889	1321
4.	Завет	271	292	563
5.	Лозница	0	59	59
6.	Самуил	0	346	346
7.	Цар Калоян	6	0	6
	Общо	1595	4124	5719
	%	27,89	72,11	100

Източник: НСИ

Подобно на много други места в страната и в област Разград коефициентът за раждаемост е малко по-нисък от средния за страната – той е 8.5 промила срещу 9.6 промила за страната. Прави впечатление, че коефициентът за раждаемост е доста по-нисък в градовете на областта – 7.4 промила и е по-висок за селата – 9.4 промила. Вземайки предвид, че относителният дял на децата от 0-19 години сред ромската общност е доста по-висок в сравнение с българската и турската група и факта, че една доста съществена част от ромите в Разградско живеят в селата, можем да допуснем, че по-високият коефициент на раждаемост в селата се дължи на наличието на младо ромско население във фертилна възраст.

Таблица: Семейства по посочена етническа група на главата на семейството и брой на децата в област Разград по данни от преброяването през 2011 г.

Области Етническа група на главата на семейството	Общо	Семейства по брой на децата						
		Без деца	Едно	Две	Три	Четири	Пет	Шест и повече
Разград	36 982	14 973	13 224	7 879	678	146	58	24
	100 %	40,5 %	35,8 %	21,3 %	1,8 %	0,4 %	0,1 %	-
Българска	14 610	6 283	5 430	2 681	180	25	10	1
	100 %	43 %	37,2 %	18,4 %	1,2 %	0,2 %	-	-

Турска	17 524	7 130	6 084	3 936	294	59	16	5
	100 %	40,7 %	34,7 %	22,5 %	1,7 %	0,3 %	0,01 %	-
Ромска	1 619	523	512	429	91	31	22	11
	100 %	32,3 %	31,6 %	26,5 %	5,6 %	2 %	1 %	-
Друга	156	53	45	43	9	6	-	-
	100 %	34 %	28,8 %	27,6 %	5,8 %	3,8 %	-	-
Не се самоопределят	334	114	129	73	13	5	-	-
	100 %	34,1 %	38,6 %	21,9 %	3,9 %	1,5 %	%	%
Без отговор за главата на семейството	2 739	870	1 024	717	91	20	10	7

Източник: НСИ

Като цяло, на територията на областта преобладава семейният модел с две деца при всички етнически групи. Броят на многодетните семейства не е голям, но 8.6% от ромските семейства имат 3,4,5,6 и повече деца, което е с пъти повече в сравнение с българския и турския етнос. Трябва да се има предвид, че по правило грижата за децата в тези семейства е по-затруднена, особено когато родителите са безработни и без постоянни доходи. Това, което се изясни е, че в селата има доста ромски деца на възраст за детска градина, както и в ученическа възраст, което е предпоставка за сегрегиране на децата в селски училища, със слети паралелки и занижено качество на обучение.

2. Жилищни условия

Над 72% от представителите на ромската общност живеят в селата и малките общински центрове. Голяма част от тях живеят в обособени квартали. В последните години, обаче, се наблюдава тенденция по-заможните роми да закупуват жилища и в други части на населените места в област Разград. В град Разград ромите по-концентрирано живеят на улиците „Дончо Сумпаров” и „Никола Пенев”, но една съществена част живее в квартал „Орел”, заедно с други етнически групи.

Според участниците във фокус-групите в повечето села ромските квартали не се различават особено от останалата част на населените места. Улиците са еднакво неблагоустроени, като асфалтът е разрушен и почти навсякъде липсват тротоари, освен в централните части на селата. Видима разлика между ромския квартал и останалата част от селото има в с. Беловец, Община Кубрат. Там кварталът на ромите не е благоустрояван и улиците не са асфалтирани.

Като цяло повечето семейства на село живеят в собствени масивни къщи, имат достатъчна жилищна площ и няма остра нужда от нови жилища, което е типично за селското население в областта като цяло.

Броят на къщите извън регулация и незаконните къщи не е голям. Налице са обаче, два оформили се през последните две десетилетия ромски квартала с изключително влошени жилищно-битови и инфраструктурни условия. Те се намират в град Кубрат – част от ул. „Стара Планина” и в град Исперих – квартал „Запад”. Подобна е ситуацията и с някои жилища в с. Стражец, Община Разград, в с. Беловец, Община Кубрат и една обособена част от ромския квартал в град Завет.

Там липсва всякаква инфраструктура, повечето жилища са порутени пренаселени сгради, строи се извън регулация и без необходимите разрешителни.

Част от улиците липсват, или са в такова състояние, че при лоши метеорологични условия достъпът до жилищата е затруднен.

Малко са инициативите, както от страна на общините, така и от самите хора, за узаконяване на вече построени жилища. Необходимо е да се прегледа състоянието на жилищата в тези ромски квартали и да се предприемат стъпки по узаконяване на жилищата, които са масивни и годни за живеене, както и разрушаване на негодните за обитаване жилища, след предварително осигуряване на семействата с домове за времето, докато се сдобият със собствени жилища. Всичко това трябва да е последвано от строг контрол за недопускане на повторно незаконно строителство. Също така, трябва да се предприемат мерки, с които на нуждаещите се семейства да се предлагат парцели с отстъпено право на строеж, както и да се разработват програми за изграждане на социални жилища с активното включване на най-нуждаещите се представители на уязвимите общности.

Броят на общински оборотни жилища, с изключение на град Разград, е доста оскъден навсякъде, като в община Завет напълно липсват. Като цяло, броят на представителите на ромската общност, настанени в общински жилища е малък. Търсенето на общински жилища сред уязвимите общности е различно – повече се търсят в град Разград, по-рядко в останалите населени места. Част от ромската общност в град Разград са с ограничен достъп до общински жилища за настаняване, поради неплатени глоби, такси и данъци в местната хазна. В град Кубрат желаещи за настаняване в общински жилища има предимно сред по-млади семейства от уязвими етнически групи като преходна мярка, докато се сдобият със собствено жилище.

През 2020 г. в град Разград стартира изпълнението на строителни дейности по проект „Изграждане на социални жилища за настаняване на малцинствени и социално слаби групи в кв. „Орел“. Бенефициент по проекта е Община Разград. По него се изграждат 48 жилища, в комплекс от четири триетажни многофамилни еднотипни жилищни сгради, с по 12 жилища във всяка сграда. В тях ще могат да бъдат настанени до 170 нуждаещи се от подкрепа лица. Проектът се финансира по Оперативна програма "Региони в растеж" 2014 - 2020 г. и е на стойност 2 421 999,99 лв.

Налице е недостиг на нови парцели за строителство, предимно в по-големите населени места като Разград, Исперих и Кубрат. В останалите населени места броят на хората, които търсят парцели за жилищно строителство, не е голям, защото от една страна, трудно могат да поемат таксите за изготвянето на планове и скици, а от друга – има достатъчно наличен частен жилищен фонд за продажба.

Наблюдават се случаи на покупка на частни жилища от представители на уязвими общности без юридическо прехвърляне на собствеността, което създава трудности при гражданската регистрация.

Уличното осветление в ромските квартали, населени с представители на ромската общност в област Разград е в добро състояние.

Всички населени места са водоснабдени и електрифицирани, няма жилища без прокарана вода. Част от семействата на ромската общност са с изключени ток и вода, поради финансово затруднение да се заплатят сметките. Поради финансовата криза тези семейства стават все повече – според участниците във фокус групите те са около 10 – 15%.

В област Разград, освен в град Разград и някои части на град Исперих и Кубрат, в населените места липсва канализация. Практиката е да се изкопават септични ями от семействата, в това число и от голяма част от ромите.

Сметосъбиране се извършва във всички населени места, включително в кварталите, населени с уязвими общности. По-рядкото извозване на смет в селата е причина за препълване на контейнерите и за разхвърлянето на сметта около тях.

Нерегламентираните сметища не се отчитат като голям проблем, тъй като такива има само в близост до ромските квартали с влошени жилищни условия в град Кубрат и град Исперих.

Бездомни кучета има във всички населени места, освен в град Разград, където популацията им е силно намалена, включително в кварталите, населени с ромско население.

В почти всички ромски квартали в по-големите градски центрове сериозен проблем е липсата на детски площадки и градинки за отдих.

Друг важен проблем за малките населени места е липсата на зали за провеждане на тържества и събирания. Като пречки за активното им включване в културния живот представителите на ромската общност в с. Желязковец, Община Самуил изтъкнаха затвореното от Регионалната здравна инспекция селско читалище, а в гр. Кубрат като проблем се посочва липсата на организатори на атрактивни за ромските деца извънучилищни дейности. Ролята на читалищата е съществена за приобщаването на уязвимите общности. Позитивни примери в това отношение могат да се посочат в град Завет и с. Севар, Община Кубрат, където читалищата предоставят ресурси за младите хора от уязвими общности да практикуват традициите си или да бъдат ангажирани с полезни дейности в свободното им време. В с. Вазово, Община Исперих има регистрирано ромско читалище, което освен за културни мероприятия ангажира децата и младите роми с дейности, повишаващи тяхната социализация и усвояването на български език в извънучилищно време.

Общественият транспорт е добре уреден в областния град, както и връзката му с общинските центрове. Що се отнася до малките населени места, транспортните връзки са много слаби и в повечето случаи се разчита на частни, незаконни превози. С обществен транспорт е почти невъзможно да се пътува и да се свърши някаква работа до общинските центрове в рамките на един ден.

3. Здравеопазване

Проблемите по отношение на здравеопазването са идентични във всички квартали, населени с уязвими общности. С изключение на по-големите градове, навсякъде другаде личните лекари нямат постоянно присъствие в населените места. Има много незаети лекарски практики, през по-голямата част от времето в малките населени места няма медицинско лице, много от здравните служби са в лошо материално състояние.

Затруднен е достъпът до специализирана медицинска помощ, особено до високо специализирана такава. Специализираната медицинска помощ се осигурява от 73 практики на територията на цялата област. Болнична помощ се предлага в 3 МБАЛ – Разград, Кубрат и Исперих. Често пациентите от тези групи не са в състояние да си покрият таксата по престоя, а комуникацията е трудна поради езикови и културни бариери. Високоспециализирана помощ е достъпна в градовете Варна и Русе, но до там се стига изключително трудно и при крайно тежки състояния.

Разград е сред областите с най-голям недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. През 2020 г. един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2298 души от населението (при 1727 души на лекар в страната). Относителният брой на леглата в местните многопрофилни болници също е сравнително ограничен – 5,01 легла на 1000 души от населението (при 5,52 на 1000 души в страната). Същевременно обаче броят на преминалите за лечение болни е висок – 162 на 1000 души (при 138 на 1000 души в страната). Коефициентът на детска смъртност намалява и се изравнява със средния за страната.

Таблица: Данни за броя на общопрактикуващи лекари и заетите практики в област Разград към януари 2021 г.

Брой общо практикуващи лекари на територията на Област Разград	52
Брой заети практики от ОПЛ	102
Брой групови практики	2

Източник: РЗИ Разград

Под данни на НСИ осигуреността на жителите на област Разград с медицински персонал към 31.12.2021 г. е следната:

Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по здравни грижи
297	60	539

По информация на Регионална здравна инспекция – Разград през периода 2012-2021 година са организирани 30 здравно-информационни кампании сред уязвимите общности в Разградска област с 87 здравно-информационни мероприятия (обучения, беседи, мултимедийни презентации), Обхванати бяха 1992 лица от различни възрастови и целеви групи от 23 населени места на областта.

Здравно-образователните кампании бяха насочени към:

- ✓ начините на разпространение и предпазване от заразяване от инфекциозни болести (Морбили, Туберкулоза, Лаймска болест, Вирусни хепатити, Грип и респираторни инфекции, COVID-19)- 9 кампании с 33 проведени обучения;
- ✓ превенция на ХИВ/СПИН и полово- предавани инфекции - 6 кампании с 11 проведени обучения;
- ✓ ползите от имунопрофилактиката, видове ваксини - 2 кампании с 4 проведени обучения;
- ✓ рисковите фактори за здравето, водещи до хронични незаразни болести – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол и нездравословно хранене- 13 кампании с 38 здравно-образователни мероприятия;
- ✓ хранене на бременните, ползата от кърменето и захранване на бебето, 1 беседа с гост- лектор от училище „Родители“ Русе.

Проведени бяха работни срещи със здравните медиатори от областта, с цел оказване на съдействие при организиране на информационните кампании, беседите и издирване на лица от рискови групи на възраст от 0 месеца до 18 год., с нередовен имунизационен статус за възрастта

В една от кампаниите, насочена към превенция на артериалната хипертония беше предоставено безплатно измерване на артериално налягане – обхванати бяха 60 лица на възраст от 20 до 89 г., 39 жени и 21 мъже. Предоставени бяха здравни съвети и информационни материали по темата.

Отпечатани бяха следните здравно-образователни материали:

- 500 бр. брошури на тема „Национален имунизационен календар“;

- 500 бр. дипляни на тема „Хипертонията – причини и профилактика“;
- 250 бр. „Морбили – знаете ли, как да се предпазите“
- 1080 бр. дипляни на тема „Вирусни хепатити“;

По време на кампаниите бяха разпространени 3850 здравно – информационни материали:

- Препоръки за здравословно хранене за деца на 3-6 години в България;
- Препоръки за здравословно хранене за деца 7-18 години в България;
- Препоръки за здравословно хранене на лица над 18 години;
- Солта – ползи и вреди;
- Рискови за здравето фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, ниска физическа активност;
- Хипертония- причини и профилактика;
- Профилактика на Туберкулоза;
- Вирусни хепатити- начини на заразяване и предпазване.
- Ваксините – Вашата надеждна защита;
- Морбили- знаете ли как да се предпазите?
- Кърлежи –как да се предпазим от тях. Профилактични мерки при Лаймска болест ;
- Кучешка тения (Кучето - приятел и враг) ;
- Грип;
- Видове брошури за профилактика на онкологичните заболявания и др.

През 2020 и 2021 година кампаниите бяха проведени при стриктно спазване на противоепидемичните мерки за ограничаване разпространението на Ковид-19, в съответствие със Заповедите на МЗ.

Инициативите на РЗИ – Разград в изпълнение на Стратегията се осъществиха в партньорство с различни неправителствени организации, работещи с ромския етнос и насочени основно към подрастващи, млади хора и родители на деца и ученици.

Дейностите бяха отразявани на сайта на РЗИ – Разград, материали за кампаниите бяха публикувани в електронните медии и местните печатни издания.

Като сериозен проблем в сферата на здравеопазването в област Разград се очертава големият брой неосигурени лица от уязвимите общности. Не всяко здравнонеосигурено лице принадлежи към ромския етнос, но в повечето случаи именно ромите спадат към тази група. Голяма част от тях с прекъснати или нередовни здравни осигуровки. Ако за една част от тях това е съзнателен избор, тъй като пътуват или живеят зад граница, то за друга, немалка част това е поради слабата степен на информираност, социализация, ниските доходи или поради недоверие в системата.

По данни на Районната здравноосигурителна каса – Разград картината на здравното осигуряване на жителите на област Разград, хронологично, по години за периода 2012-2021 г. изглежда по следния начин:

ЗОЛ с избор на ОПЛ в РЗОК Разград					
Година	Общо ЗОЛ с избор на ОПЛ	Осигурени ЗОЛ	Относителен дял на здравноосигурените лица	Неосигурени ЗОЛ	Относителен дял на здравнонеосигурените лица
2012	136328	102323	75.06%	34005	24.94%
2013	130614	97903	74.96%	32711	25.04%
2014	133964	99354	74.16%	34610	25.84%
2015	132010	100092	75.82%	31918	24.18%
2016	130537	96953	74.27%	33584	25.73%
2017	130223	96885	74.40%	33338	25.60%
2018	130024	96538	74.25%	33486	25.75%
2019	129214	95718	74.08%	33496	25.92%
2020	127059	93417	73.52%	33642	26.48%
2021	125282	92089	73.51%	33193	26.49%

Данните са на база изборили личен лекар към 31 декември на съответната година, за 2021г – към 31 октомври, на територията на област Разград и брой неосигурени от тях.

Голяма част от ромския етнос, които са безработни, но разполагат със средства от други източници, не са информирани, че могат да се самоосигуряват. Именно тук е важната роля на здравните медиатори, които в последните години показват много добри резултати от дейността си.

В помощ на общопрактикуващите лекари са 7 здравни медиатори, назначени в общините Разград, Исперих, Кубрат и Завет. По време на фокус-групите бе отчетена ползата от здравните медиатори, както от страна на експертите, така и от страна на ромите. Съществува необходимост от назначаване на още здравни медиатори, особено в гр. Разград и в общините Самуил и Лозница.

Поради това РЗИ Разград предприема алтернативни подходи за осигуряване на медицински услуги. През 2012 г. с мобилни кабинети са осъществени 83 прегледа и 5 имунизации на деца до 18 годишна възраст в уязвимо социално положение в гр. Кубрат, гр. Завет и с. Вазово, Община Исперих. Този обхват обаче е недостатъчен, което предполага търсене на начини за по-голямо покритие на населението, особено от селата.

Обхватът на подлежащите на задължителни имунизации и реимунизации по Имунизационния календар на Република България е доста висок в областта – 88.59% (според данни, предоставени от РЗИ – Разград за 2012 г.) Сред уязвимите общности съществува затруднение с обхващането на деца, които често пътуват извън граница с родителите си.

Недостатъчна е профилактиката за социално значими заболявания, особено за уязвимите общности в селата.

През 2012 година няма регистрирани епидемични взривове сред лицата от уязвимо социално положение, включително от ромски произход. В предишни години е имало взривове от морбили, епидемичен парочит и други детски инфекции, дължащо се основно на пропуски в имунизационния статус на деца, често мигриращи с родителите си из страната и в чужбина.

Заболеваемостта от туберкулоза в областта е близо два пъти под средната за страната – 11,33‰ промила към 21,51‰ промила за страната. Редовно се осъществява профилактика както на инфектирани, така и на контактни лица.

Като сериозен проблем представителите на уязвимите общности представят отношението на медицинските работници към ромите, особено в по-големите лечебни заведения и от страна на Спешна помощ. Според тях то е пренебрежително, често дори дискриминативно и по този начин ограничава нормалния достъп до здравните услуги. От друга страна, по време на фокус-групите стана ясно, че сред населението от уязвими общности съществува недостатъчно разбиране за функциите на Спешна помощ и за състоянията, определени като спешни. Посредничеството на здравните медиатори спомага за преодоляване на този проблем и за засилване на комуникацията между Спешна помощ и малцинствата.

4. Образование

Според статистиката на НСИ нивото на образование сред представителите на ромската общност в област Разград е много ниско. Относителният дял на ромите с висше образование е едва 0.4%, а тези със средно образование са само 5.9%. Тези стойности са многократно по-ниски от съответните стойности при останалите етнически групи. Трябва да се обърне внимание на факта, че близо 50% от самоопределилите се като роми са с начално и по-ниско образование, а 5.2% никога не са посещавали училище. Друг характерен аспект от образователния статус на населението в областта е наличието на голям относителен дял на граждани със само завършено основно образование – към 40 % при ромите и турците и 21.6% при българите. Всичко това поставя пред областта изключително предизвикателство за постигане на националната и европейска цел за развитие на икономика, базирана на знанието, тъй като една съществена част от населението към настоящия момент е без придобита професия и с относително ниска квалификация, а друга са функционално неграмотни.

Таблица: Население на 7 и повече години по етническа група и степен на завършено образование в Област Разград по данни от преброяването през 2011 г.

Общини Етническа група	Общо	Степен на завършено образование					Никога непосе- щавали училище	Дете
		Висше	Средно	Основно	Начално	Незавър- шено начално		
Област								
Разград	117 381	13 611	41 215	39 213	14 337	7003	1796	206
В т. ч. отговорили	107 927	12 861	38 331	36 061	12 870	6 087	1549	168
Българска	46 988	10 194	21 845	10 131	2980	1569	224	55
	100%	21,7%	46,5%	21,6%	6,3%	3,3%	0,5%	0,1%
Турска	53 997	2 525	15 690	23 340	7976	3355	1026	85
	100%	4,7%	29,1%	43,2%	14,8%	6,2%	1,9%	0,1%
Ромска	5 062	19	301	1962	1608	890	263	19
	100%	0,4 %	5,9 %	38,7 %	31,8 %	17,6%	5,2 %	0,4 %

Друга	663	100	237	164	99	44	-	-
Не се самоопределят	1 207	23	258	464	207	229	-	-

Източник: НСИ

При разговорите във фокус-групите представителите на местните общности посочват доста по-голям брой на ромите с висше и средно образование, тъй като включват и тези, които се самоопределят като миллети и копанари. Посочени са данни, според които много ромите и представители на миллета от областта са завършили висше образование и работят като лекари, инженери, икономисти, юристи, здравни работници, учители и др. Но дори и с тези изчисления, ромите и населението, определяно като ромско в Област Разград е доста по-назад от средните за страната стойности за дял на завършилите висше и средно образование, което предполага да се осмислят подходящи мерки за повишаване на броя на представителите на тези групи, завършващи средно и висше образование. Това е особено необходимо, имайки предвид дългосрочните тенденции на застаряване, демографски срив, усилена миграция и намаляване броя на населението на Област Разград средно с по 3000 души на година, което води до недостиг на квалифицирани кадри за структуроопределящите предприятия в региона. В тази ситуация е особено необходимо социалното и трудовото включване на всички групи от населението. „По-млада“ общност като ромската, не би следвало да остава изолирана нито от образователната система, нито от пазара на труда.

Като цяло в областта не съществуват сегрегирани училища. Децата учат в смесени паралелки и общуват помежду си, но контактите между ромски и неромски деца извън училище в някои населени места са силно ограничени.

Проблем представляват училищата в малките населени места, където училищата се обособяват все повече като ромски. В Община Разград пример за това са училищата в с. Киченица и с. Стражец, а в община Самуил – в с. Желязковец. Като цяло, в малките села в училищата преобладават учениците от етнически малцинства – от групата на ромите, миллета и копанарите и от турски произход. В някои училища паралелките са маломерни или слети, а учителите са пътуващи от близките градове, което се отразява върху качеството на образованието. Във фокус-групите представителите на ромската общност посочиха като голям проблем неусвояването на български език от децата и функционалната им неграмотност, дори след завършване на 8 клас. Причината за наличието на този тип училища в някои населени места е нежеланието на самите родители да бъдат закрити – в с. Желязковец някои родители се опасяват за безопасността на децата /особено за момичетата/ и предпочитат по-занижено качество на обучение пред перспективата да пътуват. От друга страна, част от участниците изказват съмнение, че учениците изобщо ще ходят на училище след закриването на такива учебни заведения, поради невъзможност да се адаптират към новите условия и поради липса на финасови средства.

Все още е доста висок дялът на отпадащите от училище ученици от уязвими общности. Голям проблем е скритата отпадналост от училище – родители и учители укриват отсъствията от училище, за да могат едните да получават детските помощи, а другите – средствата по единния разходен стандарт за ученик.

В следващите таблици е представена информация от Регионално управление на образованието – Разград относно броя на децата, подлежащи за записване в първи клас (по данни от ЕСГРАОН) и броя на децата, записани в първи клас, както и за броя на децата и учениците, които отпаднали от образователната система по различни причини или са заминали в чужбина.

Таблица: Брой на децата, подлежащи за записване в първи клас (по данни от ЕСГРАОН) и брой на децата, записани в първи клас.

Години	Брой на децата, подлежащи за записване в първи клас		Брой на записаните в първи клас
	по настоящ адрес	по постоянен адрес	
2012	1428	1564	1075
2013	1297	1457	1028
2014	1347	1504	1039
2015	1366	1526	1041
2016	1416	1582	1136
2017	1287	1462	984
2018	1192	1343	904
2019	1356	1539	864
2020	1285	1493	861
2021	1242	1448	951

Източник: РУО - Разград

Таблица: Брой на децата и учениците, които отпаднали от образователната система по различни причини или са заминали в чужбина.

Години	Брой на учениците, които са отпаднали от образователната система по различни причини	Брой на учениците, които са заминали в чужбина
2012	25	110
2013	35	109
2014	33	152
2015	33	190
2016	38	147
2017	24	148
2018	31	146
2019	24	124
2020	30	112
2021	32	112

Източник: РУО - Разград

През 2018 г. беше създаден Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст в област Разград. Съвместната работа на институциите в рамките на механизма дава добри резултати.

Таблица: Брой ученици, реинтегрирани в образователната система.

Години	47 брой на учениците, реинтегрирани в образователната система
2012	26
2013	33
2014	31
2015	33

2016	32
2017	33
2018	35
2019	47
2020	35
2021	38

Източник: РУО - Разград

Това рефлектира изключително негативно върху развитието на децата – те не могат да бъдат оградени и на практика попадат в риск поради застрашеност от отпадане от училище. Все още това не се осъзнава както от родителите, така и от институциите за осигуряване на закрила на дете в риск и не съществува никаква координация между отделните институции за адресиране и преодоляване на тези рискове за децата от уязвимите общности. Родителите, поради непознаване на потребностите на децата в различните етапи на тяхното развитие и често поради бедност не са в състояние да осигурят подходяща семейна среда за възпитанието на децата си и снижават отговорността си особено по отношение на образованието на децата. Учителите в малките училища със слети паралелки, затруднени от ограничените средства, липсата на нормален диалог с родителите и изтощени от неимоверните усилия за провеждане на нормален учебен процес, също абдикират и снижават отговорността си към децата. Резултатът е отпадане от образователната система, функционалната неграмотност и затруднената социализация на децата от уязвимите общности.

В град Кубрат и в с. Осенец, Община Разград все още има училища за деца със специални образователни потребности. В град Завет има ВУИ. Училището е държавно, осигурява храна и дрехи за учениците и това е причина да се записват много ромски деца без никакви здравни или ментални проблеми, единствено заради бедността на семействата. Необходимо е да се потърсят начини за интегриране на тези деца в системата на общо-образователното училище при осигуряване на механизми за следване на ученика на средствата за безплатна храна, облекло и учебни пособия.

Във всички населени места от област Разград, в които живеят уязвими общности, има детски градини. При проведените фокус групи представителите на уязвимите общности визират като бариери пред редовното посещение на детска градина отдалеченост на учебното заведение (гр. Кубрат) и високи такси за детска градина (гр. Разград, гр. Завет и квартал „Запад” в гр. Исперих).

Основната причина за незапочване или отпадане от средното училище е семейната среда и липсата на средства за пътуване, учебници и храна. Не се води пълноценен диалог между родители и училище, семействата не са въввлечени пълноценно в училищния живот. Липсват системи за професионално ориентиране, особено на учениците от малките населени места.

Педагози се оплакват от арогантно държане на някои ученици от ромски произход и заплашване на учителите с родители, както и от липса на подкрепа от страна на родителите в подготовката за училище. В тази насока са нужни изграждане на повече компетентности на учителите за работа с деца от ромската общност, нормални комуникационни канали между родители и учители, както и взаимно разбиране на отговорностите на двете страни спрямо децата.

Родителите от своя страна трудно могат да помагат на децата си да подготвят уроците си, поради ниското си образование. Повечето от тях разчитат само на училището. Има различни мнения по въпроса за целодневното обучение в малките училища, на извънкласни и извънучилищни дейности. Някои представители от фокус групите изразяват мнение, че целодневното обучение ще повиши качеството на образование, а други смятат, че това води до преуморяване на учениците. В някои населени места има отпаднали ученици, поради необходимостта да работят, за да се осигури прехраната на семейството. За повечето семейства това не е нормално, но не виждат друг изход.

През периода на изпълнение на предишната стратегия за интеграция на ромите в област Разград бяха реализирани голям брой проекти в подкрепа на образователната интеграция.

Целеви групи на проектите бяха децата в детски градини и учениците в училища в населени места с компактни ромски общности като град Разград и селата Ясеновец и Стражец в община Разград; град Исперих и селата Вазово, Лудогорци, Китанчево, Подайва и Тодорово в община Исперих; град Кубрат и селата Беловец, Севар и Юпер в община Кубрат; град Завет, село Брестовене и село Острово в община Завет; град Лозница и село Сейдол в община Лозница, село Владимировци в община Самуил.

Проектите бяха насочени към редица аспекти на образователната интеграция:

- Преодоляване на образователните дефицити на учениците. Преодоляване на функционална неграмотност. Повишено ниво на постиженията по общообразователната подготовка, подобро ниво на владение на български език. Повишаване на мотивацията за учене и на увереността, че учениците ще се справят;
- Решаване на специфични проблеми на учениците от етническите малцинства, а именно: затруднена адаптация към училище, слабо усвояване на учебния материал, нередовно посещаване и отпадане от училище, недостатъчна гъвкавост и недостиг на материални ресурси при избора на форми на обучение.
- Повишаване ангажираността на родителите на децата от етническите малцинства за обезпечаване на активно участие на децата в училищния процес и осигуряване на тяхното присъствие и недопускане на ранно отпадане;
- Повишаване квалификацията на учителите за работа в мултикултурна среда;
- Включване на по-голям брой ученици в извънкласни дейности по интереси;
- Интеграция на деца, застрашени от отпадане и/или изоставане;
- Създаване на устойчива и толерантна мултикултурна среда в учебните заведения и постигане висока степен на приемане и уважаване на различията от учениците от различните етнически групи. Взаимно опознаване, толерантност и търпимост между всички ученици и приобщеност към европейските и национални ценности;
- Създаване възможност за достъп до образование и повишаване на успеха чрез предоставяне на безплатни учебници, храна и карти за транспорт.

Част от тях бяха финансирани по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ и Програмата за развитие на селските райони като напримерз проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, проект „Подкрепа за успех“, проект „Да направим училището привлекателно за младите хора“, проект

„Развитие на способностите на учениците и повишаване мотивацията им за работа – Твоят час“, проект „Образование за утрешния ден“, проект „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ и други.

Друга част от проектите бяха реализирани благодарение на активната дейност на неправителствени организации като СНЦ „Асоциация Интегро“ и Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“. Примери за такива проекти са:

- проект „Намаляване на отпадането на ромските ученици от училище“, финансиран от Фондация „Америка за България“;
- Проект „Равен шанс- достъп до средно образование“ на Асоциация „Интегро“, изпълнен в ПГСС „Хан Аспарух“, гр. И|сперих насочен към преодоляване на функционална неграмотност с помощта на езиков терапевт.
- проект Да направим средното образование достъпно и атрактивно за ромските младежи от селските райони - клуб Дебат“ на Асоциация Интегро, финансиран от Ромския образователен фонд – Будапеща и Българо-Американско общество – Вашингтон, изпълнен в СУ „Св.св.Кирил и Методий“, гр. Завет, насочен към изграждане на взаимно опознаване, толерантност и търпимост между всички ученици и приобщеност към европейските и национални ценности.

Полезни проекти бяха реализирани с финансиране от Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) – като например:

- проект „Гледни точки“, реализиран в НПТГ „Ш. Петьофи“ – Разград, благодарение на който е създадена устойчива и толерантна мултикултурна среда в гимназията и постигната висока степен на приемане и уважаване на различията от учениците от различните етнически групи.
- проект „От традициите към по-успешно бъдеще“, изпълнен в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, община Разград. Насочен е към промяна на обществените нагласи в посока към по-голяма толерантност спрямо децата от малцинствените етнически групи.
- проект „Разноцветни пеперуди“, реализиран в детската градина в село Сеслав, община Кубра, допринесъл за повишаване квалификацията на учителите за работа в мултикултурна среда.
- проект „Различни, но с еднакви ценности“ и проект „С традициите, танците и спорта -не на агресията“.

Налице са редица примери за добри практики за образователна интеграция в учебни заведения в област Разград, които са утвърдени и са доказали своята ефективност:

- целодневно обучение;
- назначаване на образователни медиатори;
- създаване на Екипи за обхват и задържане в образователната система;
- квалификация на учителите за работа с ученици от уязвими групи;

- осигуряване на безплатни учебници, транспорт и храна;
- благотворителни инициативи за предоставяне на подкрепа на нуждаещи се деца и ученици;
- инициативи за изграждане и развиване на отношение на толерантност между децата от различни етноси чрез организиране на съвместни мероприятия;
- участие на ученици от различни етноси в училищните тържества с цел приобщаване към училищния живот и формиране на идентичност с училището.
- съвместна работа с НПО по разработване и реализиране на проекти;
- информиране и мотивиране на ученици от уязвими етнически групи в гимназиална степен за продължаване на образование във висшите училища.

5. Заетост

Икономически активното население от ромски произход в област Разград наброява 1392 души според преброяването от 2011 г. или около 2.5% от цялото икономически активно население в областта. 81,8% от представителите на ромския етнос са безработни или икономически неактивни. Коефициентът на безработица сред ромите е около два пъти по-висок в сравнение с коефициента на безработица сред българския етнос и 1,4 по-висок от дела на турския етнос в областта. Делът на икономически неактивните роми е над два пъти по-голям от този при българския етнос и 1,5 по-висок от дела на турския етнос в областта.

Основни причини за това са ниското образование и липсата на професионалната квалификация на повечето роми, както и високият брой обезкуражени лица и работещи в сивата икономика, които не търсят активно работа и не поддържат регистрация в Бюрото по труда.

Таблица: Население на 15-64 навършени години по икономическа активност и етническа група в Област Разград по данни от преброяването през 2011 г.

Общини Икономическа активност	Общо	В това число отговори ли	Етническа група				
			Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се само- определят
Област Разград	85 879	78 618	32 686	40 666	3 874	530	862
Икономически активни лица	52 154	48 171	23 093	22 987	1 392	301	398
Икономически активни лица – заети	42 142	39 068	20 065	17 715	707	257	294
		49,7%	61,4 %	43,6%	18,2%	48,5%	34,1%
Икономически активни лица – безработни	10 012	9 103	2 998	5 272	685	44	104
		11,6 %	9,2%	13,0%	17,7%	8,3%	12,1%
Икономически неактивни лица	33 725	30 447	9 593	17 679	2 482	229	464
		38,7%	29,4%	43,4%	64,1%	43,2%	53,8%

В следващата таблица са представени данни от Дирекция „Регионална служба по заетостта“ – Русе относно заетостта на лица от ромски етнически произход в област Разград.

Таблица: Информация от ДРСЗ – Русе за лица от ромски етнически произход за периода 2012-2021 г. за област Разград.

ПОКАЗАТЕЛИ	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Средно годишно равнище на безработица (%)	17,9 %	18,4 %	18,0 %	16,2 %	14,2 %	11,9 %	10,3 %	9,7%	10,8 %	8,2%
Средно годишно регистрирани безработни лица, брой	9330	9582	9402	8449	7417	6220	5384	5054	5643	4254
в т.ч. роми	***	***	***	***	338	351	428	538	503	367
Безработни лица, регистрирани над 1 год., брой	4210	4198	4540	4594	3834	3151	2598	2098	1916	1512
- Относителен дял на ПБЛ	45,1 %	43,8 %	48,3 %	54,4 %	51,7 %	50,7 %	48,3 %	41,5 %	34,0 %	35,5 %
в т.ч. роми	***	***	***	***	355	311	292	256	242	253
Осигуряване на заетост на ромите, търсещи работа										
Включени в програми и проекти	117	186	43	17	40	19	23	40	23	18
Включени в проекти по ОП РЧР	67	11	3	36	52	39	49	18	12	10
Включени в насърчителни мерки по ЗНЗ	3	2	1	1	5	2	0	1	4	2
Устроени на работа на първичен пазар на труда	14	67	26	55	58	57	75	182	150	94

Източник: ДРСЗ – Русе

Като цяло, в сферата на заетостта проблемите навсякъде са идентични. Много малка част от ромите са заети на постоянни трудови договори. Почти няма роми, наети на трудови договори в частния бизнес. В големи промишлени предприятия няма нито един ром на постоянен трудов договор. Възможно е да има представители на миллета в тези предприятия, но те не са разпознаваеми като роми. На въпроса дали ромите са кандидатствали за работа в предприятията в Област Разград, повечето роми отговарят, че не са пробвали, понеже знаят, че няма да ги назначат. В бюджетната сфера обикновено има по няколко роми във всяка община.

В по-голямата си част заетостта е преди всичко по програми за временна заетост. Голяма част от ромите в трудоспособна възраст са в чужбина, като това често се явява единствената възможност за доходи и издръжка на семействата.

Има известен брой роми, които се занимават с амбулантна търговия, а по селата някои от тях са ангажирани със сезонна заетост – събиране на диворастящи билки, гъби, дървесекачи и др.

Силно ограничен е броят на ромите със собствен бизнес, особено в по-малките общини – изключение правят няколко роми, занимаващи се с отглеждане на овошки и с изкупуване и сушене на билки в община Кубрат.

Налице са няколко по-едри бизнесмени от с. Ясеновец, занимаващи се с търговия на орехи, кожи и платове за завеси. Има и роми - професионални музиканти, които свирят по сватби и други тържества.

Не е за пренебрегване броят на ромите, които получават месечни социални помощи. Тези семейства са изпаднали в тотална зависимост от социалното подпомагане, обезкуражени са да търсят работа и живеят в голяма бедност.

Много малко роми имат земя. Обикновено им липсват навици и умения за селскостопански труд и нямат инвентар. Дори и да имат желание да се занимават със земеделие и животновъдство, им липсва начален капитал и информация за налични възможности за финансиране на проектни предложения, предлагани по текущи програми и др.

Голям е броят на ромите, които нямат подходяща квалификация за работа. От друга страна, изискванията за получаване на квалификация винаги са съпроводени с изисквания за минимална образователна степен, което на практика лишава мнозина да се включат в квалификационни курсове, организирани от БТ. Също така, за по-активните е пречка изискването за полагане на минимум 7 подписа в съответното Бюро по труда като условие за започване на обучение на професионална квалификация, тъй като обикновено са в движение и пропускат времето за подписи. Необходимо е да се премахнат пречките за придобиване на квалификация от ниско грамотните роми и да се търсят и прилагат гъвкави схеми за обучение и работа. Трябва да се стимулират работодателите да назначават млади роми на трудов договор чрез схеми за стажуване, чиракуване, наставничество и пр. Необходимо е в селата, където на практика липсва всякаква възможност за заетост, да се планират дългосрочни програми за заетост с разкриване на защитени работни места. Трябва да се търсят начини от областна администрация и общините за популяризиране на региона и улесняване на достъпа за фирми, желаещи да инвестират в района, да се осигурят ефективни начини за информиране на етническите уязвими общности за проекти, програми, МИГ и др. възможности за собствен бизнес, а така също да се потърси възможност за предоставяне на земя на желаещите роми за обработване.

6. Върховенство на закона и недискриминация

В град Разград работи регионален представител на Комисията за защита от дискриминация. Офисът му е отворен за посещения от заинтересовани граждани, които се нуждаят от консултиране и подкрепа. По време на редовните приемни през 2019 г. са проведени 131 общ брой консултации в регионалния офис, а през 2020 г. са проведени 161 консултации.

С цел улесняване на достъпността до подкрепата и разширяване кръга от представители на уязвими общности, които я получават регионалният представител на КЗД организира изнесени приемни в общините в област Разград.

През 2019 г. са организирани 24 броя изнесени приемни с 47 гражданите, които са ги посетили. През 2020 г. са организирани 27 броя изнесени приемни с 44 гражданите, които са ги посетили. Рестриктивните мерки против разпространението на коронавирусната инфекция възпрепятства провеждането на приемни през 2021 г., но те бяха подновени през 2022 г.

Най-често поставените въпроси от посетителите в приемните са във връзка с правомощията на комисията, правни възможности за защита срещу актове на дискриминация, правилата за производство пред КЗД, начини за обжалване решения на КЗД, срокове, как да се защитят при преследване /продължаваща дискриминация/.

Въпросите, които се поставят гражданите не винаги са от компетенциите на КЗД, а касаят предимно трудовата заетост, социалните помощи и услуги, здравеопазване.

Основно оплакванията са от ниския социален статус на гражданите, липсата на работа, затрудненията, които срещат с изплащането на кредитите си и тормозът от страна на кредиторите, неразбирателството между съседи и др. преобладават оплаквания на граждани предимно в трудовата сфера. Най-често споделяният проблем е тормозът, който им оказват по-висшестоящи от тях ръководители или самите работодатели. Тормозът се осъществява с цел служителите да напуснат по собствена воля, защото са породили конфликт поради претенциите си за проблеми в размерът на заплащането им, изпълняваните дейности, работно време и др.

Като един от критериите, по които може да се съди за наличие или липса на дискриминация може да се приеме представеността на ромския етнос в местната и регионалната власт.

Като цяло ромите са слабо представени както в местната власт, така и в местните и регионалните институции в област Разград.

На територията на област Разград има само четирима общински съветника от ромски произход: 1 в Кубрат и 3 в Исперих.

Има избрани трима роми за кметове на села – с. Сеслав, Община Кубрат, с. Вазово, Община Исперих и с. Желязковец, Община Самуил.

Един ром е назначен за заместник-кмет на община – в гр. Завет.

По-голямо присъствие има на роми, назначени като служители в различни бюджетни организации.

В община Разград има роми в общинска администрация, ТД на НАП, РЗОК, здравен медиатор, социални работници, медицински сестри и др.

В община Исперих има 1 служителка от ромски произход в отдел Комунални дейности и 1 експерт по етнически и интеграционни въпроси, който е на 4-часов работен ден.

В община Кубрат има 6-7 служители – роми, работещи в общинската администрация, кметствата на някои от селата, полицията, училищата, детските градини, общинското горско предприятие. Освен това, има назначени здравен и трудов медиатор.

В Община Завет има назначени детска учителка, социален работник и здравен медиатор от ромската общност.

В община Самуил няма назначени служители от ромски произход в бюджетните организации.

Друг значим проблем е липсата на изградени комуникационни канали за връзка на ромската общност и на другите уязвими общности с представителите на публичните власти. Слабо са развити или почти липсват на общинско и областно ниво работещи структури за консултативен процес с ромите и уязвимите общности. Хората не знаят към кого да се обръщат по въпроси от всякакво естество.

Особено драматична е ситуацията в селата. Там, обикновено, единственият канал за поставяне на проблемите пред общинската власт е кметът на селото, който често също се оказва недостатъчно информиран и компетентен, за да може да информира хората от селата по различни въпроси.

Само в две от седем общински администрации – Разград и Исперих, има назначени експерти по етническите и интеграционни въпроси и само в Община Лозница има общински съвет по етническите и интеграционни въпроси.

Изключение от неразвятия сектор на консултативен процес с гражданския сектор прави община Разград. Там съществува практика за консултиране на планове и намерения на общинската администрация с представители на гражданското общество и ромски активисти на НПО. Добро сътрудничество е изградено между Женска независима ромска организация „Кармен” и общинска администрация, като членове на тази организация са поканени за участие в различни обществени комисии, изградени към общината.

Към Областна администрация Разград действа Областен съвет по етническите и интеграционни въпроси. В него са привлечени представители на всички общини, на държавните регионални институции и на гражданския сектор.

Област Разград се отличава със силен неправителствен сектор в сферата на интеграцията на уязвими общности. „Асоциация Интегро” гр. Разград е с национално значение. Благодарение на нейната дейност на територията на областта са създадени граждански организации, активно работещи в общностите – Майчин Център – гр. Разград, Сдружение „Рома Завет 2003”, Сдружение „Амаре пхала” – Сеслав, Читалище „Рома Вазово”, Сдружение „ГОРД” – Раковски. Освен нея активно работят Женска независима ромска организация „Кармен” гр. Разград и Сдружение „АМОР – Асоциация за местно общностно развитие”, гр. Кубрат. Всички тези граждански организации представляват своеобразен ресурс, който може да бъде използван по смислен начин в процеса на интеграция на уязвимите етнически малцинства.

Въпреки наличието на тези организации и относително спокойните етнически взаимоотношения в региона, обаче, особен проблем за ромите на територията на областта представлява открития и прикрития расизъм, разпространяван предимно чрез националните медии. Както ромите, така и мнозинството от служителите от общините, участвали във фокус групите, проблематизираха това и посочиха като причина за влошаване на взаимоотношенията на местно ниво между роми и нероми. Предразсъдъците и стереотипите, макар и в по-неманифестен вариант, съществуват и в различни учреждения на територията на областта, особено тези, които често обслужват ромите – бюра по труда, здравни заведения, социални служби, училища. Въпреки че на територията на областта е назначен представител на Комисията за защита от дискриминация и въпреки че той посещава по график всички общини в областта, хората не са свикнали и не знаят как да се възползват от услугите му.

На практика, съществува тотална неосведоменост сред уязвимите малцинства за начините за подаване на жалби и сигнали при нарушаване на правата и дискриминативно отношение. В нито една община в област Разград няма назначен обществен посредник.

В обобщение можем да кажем, че за уязвимите общности представлява голям проблем липсата на установени ефективни канали за комуникация с представителите на общините, липсата на хора, които да им разясняват бюрократичния език и които да ги мотивират и насочват да се възползват от съществуващите услуги на териториите на общините. Това е и основна причина ромите да избягват контактите с представителите на администрацията и да не могат да се възползват от всички услуги, които се предоставят от общините.

Необходимо е в общинските структури да има представители на уязвимите общности с подходящо образование и с достатъчно правомощия, които да поемат отговорността заедно с другите си колеги за изпълнението на общинските програми за интеграция. Трябва да се насърчи разкриването на интеграционни центрове, разположени в квартали, населени с уязвими общности или в близост до тях, където служителите – представители на уязвимите общности, да извършват подкрепяща социална работа с общността и отделни групи и лица от нея. Техните задачи трябва да бъдат насочени към повишаване на информираността, насърчаване и мотивиране, показване на пътя, който трябва да се измине от всеки, за да може да се повиши неговата социализация и адаптация в обществото. В тези центрове може да се локализируют и различните медиатори (здравни, трудови, образователни, общностни), назначени да улеснят достъпа на уязвимите малцинства до здравеопазване, трудов пазар, образование, социални и административни услуги. Центровете могат да предоставят ресурс за работа с деца и юноши, да свързват експерти с различни групи от общността, да дават информация за плащане на данъци, такси, осигуровки и др. Необходимо е и създаването на консултативни съвети за уязвимите общности към общинските съвети, които да ги включват в процеса на съветване и обсъждане на едни или други политики на местно ниво, насочени към тях.

III. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

1. ВИЗИЯ

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Интеграцията на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално-икономически характеристики и последващ просперитет в обществото.

2. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равнопоставено интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация в обществен и икономически живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

3. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Принципи:

Водещи принципи и цели при изпълнението на Областната стратегия са:

1. Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;

2. Изрична, ясно определена, но не изключителна насоченост;
3. Междукултурен подход;
4. Приобщаване към мнозинството;
5. Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
6. Трансфер на основани на фактите политики;
7. Използване на инструменти на ЕС;
8. Участие на регионалните и местните власти;
9. Участие на гражданското общество;
10. Активно участие на ромите.

Наред с принципите, залегнали в Националната стратегия за интегриране на ромите 2012 – 2020, Стратегията на област Разград за интегриране на ромите се основава и на следните основни ценности:

1. Уважаване на правото на всеки гражданин на Република България на самоидентификация;
2. Уважаване на достойнството на всеки човек и недопускане на дискриминация при оказване на подкрепа за преодоляване на социалното изключване на уязвимите общности;
3. Фокус върху проблемите на уязвимите общности, обуславящи социалната им изключеност, а не проблематизиране на тяхното присъствие на територията на областта;
4. Оптимизиране използването на ресурсите чрез мултидисциплинарност и обединяване на усилията на местни власти, институции, граждански организации и медии при разрешаване на проблемите, спъващи интеграцията на уязвимите общности;
5. Повишаване на гражданската активност и засилване на участието на уязвимите общности във всички обществени сфери;
6. Залагане на мейнстрийм и мултикултурния подход и недопускане на патерналистични подходи за интеграция на уязвимите етнически групи.

Хоризонтални аспекти:

Политиките за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ.

Стратегията обединява действащите стратегически документи и планове за развитие на отделните сектори на областно ниво. Основни подходи при изпълнение на дейностите:

1. Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори. Утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
2. Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които засягат правата на жените и децата;
3. Интегриран териториален подход, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, съобразени с местните особености и нужди, включително на най-нуждаещите се с цел постигане на видима промяна на конкретно населено място /квартал, махала/.

Цели на областното планиране:

1. Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
2. Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите общности и маргинализираните групи в Област Разград и нейните общини;
3. Планиране на дейности, обхващащи територията на цялата област или на две или повече общини, които да решават специфични проблеми на маргинализирани етнически групи и изключени уязвими общности, които надхвърлят възможностите на отделните общини;
4. Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

4. ПРИОРИТЕТИ:

ПРИОРИТЕТ 1: ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

ПРИОРИТЕТ 2: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

ПРИОРИТЕТ 3: ЗАЕТОСТ

ПРИОРИТЕТ 4: ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

ПРИОРИТЕТ 5: ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

ПРИОРИТЕТ 6: КУЛТУРА И МЕДИИ

ПРИОРИТЕТ 1: ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Оперативна цел: Създаване на условия за осъществяване на качествено и приобщаващо образование, както и за образователна интеграция и интеркултурно образование за деца и ученици, в т.ч. за уязвими групи, включително роми.

Общи цели:

1. Ефективен обхват, включване и реинтеграция на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст от уязвими групи, включително роми.
2. Осигуряване на условия за осъществяване на приобщаващо образование и образователна интеграция на за деца и ученици от уязвими групи, включително роми.
3. Повишаване на качеството на образование в детски градини и училища с концентрация на деца и ученици от уязвими групи, включително роми
4. Преодоляване на процесите на обособяване (т.н. сегрегация и вторична сегрегация) в детски градини и училища чрез образователни мерки за десегрегация.
5. Съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците с различни етнокултурни маркери, включително роми чрез утвърждаване на интеркултурното образование, като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система.
6. Ефективно взаимодействие „образователна институция – семейство“ с фокус върху родители от уязвими групи, включително роми, за повишаване значимостта на образованието чрез промяна на нагласите.

7. Насърчаване на участието на лица от уязвими групи, включително роми, в продължаващо образование и/или професионална квалификация и/или висше образование.

Необходимо условие за осъществяването на тези цели е и активното сътрудничество между детските градини и училищата с държавните и местните органи в социалната и здравната сфера, с образователните медиатори и местните общности. В изпълнение на този приоритет ще се реализират и дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинствени групи в уязвимо положение, с фокус върху ромите, посредством предоставянето на образователна и социална подкрепа.

Специфична цел 1. Повишаване на обхвата на децата и учениците в предучилищното и училищното образование и намаляване на дела на отпадналите и преждевременно напусналите училище.

Мярка 1: Повишаване на обхвата на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст по механизма за обхват.

Мярка 2: Осигуряване на приобщаваща среда за деца, които не владеят добре български език, в предучилищна възраст чрез осъществяването на допълнителни модули по български език, в т.ч. и разработване и прилагане на методики за овладяване на български език.

Мярка 3: Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху изучаването на български език за ученици, за които българският език не е майчин и които не владеят добре български език, в т.ч. разработване и прилагане на методики за преодоляване на обучителните затруднения, вкл. и за преодоляване на последиците от Covid кризата.

Мярка 4: Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за прилагане на диференциран подход при обучението на учениците, които имат пропуски или срещат затруднения при овладяването на учебното съдържание чрез използване на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа.

Мярка 5: Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите общности в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват, включване и реинтеграция в образователната система.

Мярка 6: Реализиране на добри практики, свързани с повишаване качеството на образователния процес за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число за работа с родители, включително за преодоляване на Covid кризата.

Мярка 7: Осигуряване на целеви средства за осъществяване на допълнителна работа за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число и за назначаване на образователни медиатори и социални работници.

Мярка 8: Провеждане на обучения за образователни медиатори и/или социални работници.

Мярка 9: Осъществяване на психологическа и социална подкрепа на деца и ученици от уязвими групи, включително роми чрез назначаване на образователни медиатори и социални работници.

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование и обучение“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Образование и умения“ от „НПР: България 2030“ и изпълнението на отделни аспекти от Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Специфична цел 2. Повишаване компетентностите на педагогическите специалисти и на непедagogическия персонал за работа в мултикултурна среда и за преодоляване на стереотипи и дискриминационни нагласи.

Мярка 1: Преодоляване на дискриминационните нагласи чрез провеждане на различни инициативи (екскурзии, отбелязване на дати от празничния календар, информационни кампании и други дейности).

Мярка 2: Реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност.

Мярка 3: Изработване на обучителен антидискриминационен модул за младежки работници и образователни медиатори и технология за превенция и сигнализиране за слово на омразата и прояви на антиромски настроения в социалните мрежи по проект „Социално и образователно включване“.

Специфична цел 3. Изготвяне и прилагане на образователни инструментариуми за преодоляване на обучителните затруднения и методики за усвояване на български език от деца и ученици, чийто майчин език е различен от българския.

Мярка 3.1: Изработване на специализирани методики за обучение по български език за деца с друг майчин език, които не владеят добре български език за всички възрастови групи (3-6 г.) и за разновъзрастови групи.

Мярка 3.2: Изработване на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа.

Специфична цел 4. Насърчаване на образователните институции за формиране на подкрепяща образователна среда, междуучилищни дейности, създаване на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците и с родителите, насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна среда.

Мярка 4.1: Подпомагане на общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторична сегрегация.

Специфична цел 5. Провеждане на информационни кампании за лица от уязвими групи, включително за завършване на средно, професионално, колежанско и висше образование, особено за профили, специалности и професии, които дават перспектива за реализиране на пазара на труда.

Мярка 5.1: Провеждане на информационни кампании и на дейности за ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица от уязвими групи, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап.

Специфична цел 6. Системно взаимодействие с родителите за осъзнаване и осъществяване на техните отговорности за възпитанието, развитието, образованието и отглеждането на децата, както и за сътрудничество с детската градина/училището. Съвместна работа с образователни медиатори и други специалисти с отношение и влияние върху образователните постижения на децата и учениците.

Мярка 6.1: Осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността на родителите от уязвими групи относно ползите от образованието.

Мярка 6.2: Осъществяване на дейности за приобщаване на родители от уязвими групи към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца.

Специфична цел 7. Прилагане на политики за толерантност и уважение към културните различия и ефективно межкултурно взаимодействие, за преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност.

Мярка 7.1: Обучения на обучители – преподаватели от педагогическите факултети, педагогически специалисти от системата на предучилищното и училищното образование, младежки работници и образователни медиатори – роми, за придобиване на компетентности за справяне с дискриминационни прояви, с тормоза, насилието и социалното изключване по проект „Социално и образователно включване“.

Специфична цел 8. Подкрепа на образователни практики, иновативни идеи и дейности, насочени към трайно приобщаване и образователна интеграция, включително за повишаване на дигиталните умения.

Мярка 8.1: Обучение на ученици, вкл. от уязвими групи, за придобиване на умения за обучение от разстояние в електронна среда.

Мярка 8.2: Обучение на педагогически специалисти за усъвършенстване на уменията им за преподаване/провеждане на занимания от разстояние в електронна среда.

Мярка 8.3: Обучение на образователни медиатори и родители за придобиване на умения за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.).

Мярка 8.4: Осъществяване на допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда за ученици от I-ви до XII-ти, в това число от уязвими групи.

Специфична цел 9. Разширяване на възможностите за учене през целия живот, включително чрез неформално и информално образование; включване във форми за образование и обучение на лица, които не са завършили средно образование; популяризиране на ученето сред всички слоеве на населението за участие във форми на учене през целия живот.

Мярка 9.1: Ограмотяване на възрастни.

Отговорни институции: Регионално управление на образованието – Разград, общински администрации в област Разград, образователни институции, центрове за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ).

Партньори: Регионална дирекция „Социално подпомагане“ – Разград, дирекции „Социално подпомагане“ в област Разград, отдел „Закрила на детето“ – Разград, Областна администрация Разград, образователни медиатори, НПО.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) 2014-2021, Норвежки финансов механизъм (НФМ) 2014-2021 и други донорски програми.

Оперативна цел: Равнопоставеност в достъпа до качествено обществено здравеопазване и подобряване на здравословното състояние на населението в обособените уязвими етнически общности, с концентрация на бедност.

Общи цели:

1. Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими етнически общности с концентрация на бедност. Системно провеждане на дейности, осигуряващи здравните аспекти на ранното детско развитие.
2. Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост.
3. Намаляване на стигмата и дискриминацията на хора от уязвими групи и повишаване на информираността в областта на общественото здраве.
4. Развитие на концепцията за здравна медиация.
5. Осигуряване на устойчиво изпълнение на политиката по отношение провеждането на ваксинопрофилактиката и разширяване на обхвата на ваксинираните лица с оглед изпълнение на имунизационния календар, националните ваксинационни програми и поддържане на висок имунизационен обхват.

Специфична цел 1: Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими общности, с концентрация на бедност.

Мярка 1.1: Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население.

Мярка 1.2: Повишаване на обхвата на деца без лични лекари открити от здравните медиатори.

Мярка 1.3: Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари.

Мярка 1.4: Провеждане на профилактични прегледи на деца с мобилни педиатрични кабинети.

Мярка 1.5: Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.

Мярка 1.6: Провеждане на скринингови изследвания с мобилен мамограф за превенция на рака на млечната жлеза.

Мярка 1.7: Анализ на дейностите за здравно неосигурени бременни и родилки.

Специфична цел 2: Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост.

Мярка 2.1: Дейности по превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по анонимно и безплатно консултиране и изследване за ХИВ и сексуално предавани инфекции в КАБКИС и мобилни медицински кабинети.

Мярка 2.2: Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.

Мярка 2.3: Осигуряване функционирането на мобилни медицински кабинети за нископрагови услуги.

Мярка 2.4: Провеждане на прегледи за социално значими заболявания с мобилни кабинети - флуорографи, ехографи и клинични лаборатории.

Мярка 2.5: Осъществяване на информационни кампании за предоставяне на нископрагови услуги с 21 мобилни кабинети.

Мярка 2.6: Повишаване на годините живот в добро здраве и превенция от ранно инвалидизиране.

Специфична цел 3: Намаляване на стигмата и дискриминацията на хора от уязвими групи.

Мярка 3.1: Осъществяване на информационни кампании и кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза.

Мярка 3.2: Обучение на здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения.

Изпълнението на мерките по приоритет „Здравеопазване“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Здраве и спорт“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 3 „Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Отговорни институции: Регионална здравна инспекция – Разград, Районна здравноосигурителна каса – Разград, лекари, болнични и извънболнични заведения.

Партньори: НПО, Областна администрация Разград, общински администрации в област Разград, здравните медиатори.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

ПРИОРИТЕТ 3: ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Равнопоставен достъп и подобряване реализацията на ромите на пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях; намаляване на социалните неравенства и активното им социално приобщаване.

Общи цели:

1. Равнопоставен достъп до пазара на труда чрез:
 - Насърчаване на работодатели да създават работни места за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
 - Насърчаване на предприемачество и собствен бизнес за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
 - Насърчаване на дуалното обучение, стажуването и чиракуването, както и на валидирането на придобитите умения;
 - Повишаване на квалификацията вкл. преквалификация към търсени професии;
 - Подкрепа за придобиване и усъвършенстване на дигитални умения и компетенции сред търсещите работа лица, с фокус върху младежите и продължително безработните;
 - Подобряване на посредническите услуги по заетостта;

- Подобряване достъпа до заетост и обучение чрез интегрирано предоставяне на услуги по заетост и социално подпомагане;
 - Повишаване на участието на жени от уязвимите общности на пазара на труда, с фокус върху уязвимите възрастови групи 18-29 г. и 55+ г.;
 - Подкрепа за придобиване на зелени умения;
 - Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите;
 - Активиране на продължително безработни и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство.
2. Социална икономика:
- Популяризиране на социалното предприемачество сред лица от ромската общност чрез провеждане на информационни кампании/прояви/уебинари.

Специфична цел 1. Насърчаване на заетостта чрез мотивиране, професионално ориентиране и обучение на безработни лица.

Мярка 1.1: Мотивиране за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа.

Мярка 1.2: Професионално ориентиране.

Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация и/или на ключова компетентност.

Специфична цел 2: Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.

Мярка 2.1: Насърчаване на заетостта чрез предприемачество.

Мярка 2.2: Мотивирани и/или включени в обучение за стартиране и управление на собствен бизнес.

Специфична цел 3: Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.

Мярка 3.1: Подкрепа за провеждане на инициативи и кампании с ромски организации на местно и национално ниво.

Мярка 3.2: Провеждане на кампании с ромски организации с цел запознаване с проектите и програмите на Агенцията за хора с увреждания, вкл. Самостоятелна стопанска дейност, Рехабилитация и интеграция и Национална програма за заетост на хората с увреждания по чл. 44, ал. 1 от ЗХУ (НПЗХУ).

Специфична цел 4: Осигуряване на заетост чрез стимулиране на работодателите да наемат на работа лица от ромски произход, вкл. чрез субсидирана заетост.

Мярка 4.1: Насърчаване на заетостта на безработни самоопределили се като роми, чрез включване в програми и мерки по реда на ЗНЗ, в рамките на НПДЗ и ПРЧР 2021-2027.

Мярка 4.2: Осигуряване на заетост на първичния пазара на труда (извън мерки и програми).

Специфична цел 5: Активиране на безработни в неравностойно положение на пазара на труда и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство и предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.

Мярка 5.1: Активиране на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство.

Мярка 5.2: Активирани лица от дейността на трудовите посредници - ромски медиатори.

Мярка 5.3: Инициативи, насърчаващи активирането на безработни и икономически неактивни лица.

Мярка 5.4: Подобряване достъпа до заетост и обучение на уязвими групи чрез предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.

Цел 6: Подкрепа на заетостта в дейности, свързани с опазване на околната среда.

Мярка 6.1: Обучение и насърчаване на заетостта в дейности по опазване на околната среда

Изпълнението на мерките по приоритет „Заетост“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Социално включване“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 1 „Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде“ и някои аспекти от Цел 2 „Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство“, Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“, Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“ и Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Отговорни институции: Бюра по труда в област Разград, общински администрации на територията на област Разград.

Партньори: Областна администрация Разград, НПО, трудови медиатори, работодателски организации, Областен информационен център.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

ПРИОРИТЕТ 4: ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги.

Общи цели:

1. Установяване на работещ механизъм за оценка на жилищния фонд в зони с компактно ромско население;
2. Осигуряване на условия за придобиване на финансово достъпни жилища и условия за въвеждане на алтернативни модели на социални жилища за домакинства от зоните с концентрация на бедност;
3. Изграждане/реновиране на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи;

4. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.;

5. Търсене на инструментариум за подобряване на правните и икономически условия

за премахване на несъответстващите на Закона за устройството на територията (ЗУТ)/законодателството жилища и квартали. Приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за устройството на територията за въвеждане на принципа на съразмерност при издаване на заповед за премахване на незаконен строеж, представляващ единствено жилище за неговите обитатели;

6. Разширяване на законния достъп до качествена вода, електричество и канализация в обособените квартали с концентрация на бедност. (Цел 6 попада в обхвата на областното планиране и ще се изпълнява от общините).

Специфична цел 1: Изграждане на интегрирана географска информационна система и въвеждане на орторектифицирани изображения заснети с дрон.

Мярка 1.1: Мониторинг на динамиката на развитието на маргинализираните територии.

Мярка 1.2: Мониторинг на изпълнението на програмни документи, оказващи влияние на маргинализираните територии.

Специфична цел 2: Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население.

Мярка 2.1: Изработване на кадастрална карта и кадастрални регистри (КККР) на територии, включващи зони с компактно ромско население за 127 бр. населени места.

Специфична цел 3: Осигуряване на общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението.

Мярка 3.1: Подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от население“ и обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики.

Специфична цел 4: Изграждане/реновиране на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи.

Мярка 4.1: Развитие на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи.

Специфична цел 5: Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.

Мярка 5.1: Подкрепа при развитието на образователна, културна, спортна инфраструктура и насърчаване на публично-частното партньорство.

Изпълнението на мерките по приоритет „Жилищни условия“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритети „Социално включване“ и „Местно развитие“ от НПР и има основна роля за изпълнението на Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и цел 6 „Осигуряване на достъпност и устойчиво управление на водата и канализацията за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Отговорни институции: общински администрации на територията на област Разград, Регионална дирекция „Национален строителен контрол“ – Разград.

Партньори: ОД на МВР – Разград, Регионална здравна инспекция – Разград, , Областна администрация – Разград, НПО.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

ПРИОРИТЕТ 5: ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата“.

Общи цели:

1. Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот:

- Подобряване на мерките за идентифициране, превенция и защита на жертви на рантиромски нагласи, езика на омразата и престъпленията от омраза;
- Подобряване на услугите по правна защита на лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на лица, живеещи в домакинства с дълбока бедност;
- Подобряване на мерките за ефективно наказателно правораздаване в случаи на език на омразата и престъпления от омраза;
- Системно прилагане на мерки, постепенно повишаване на правната култура сред общностите в уязвимо социално-икономическо положение;
- Подобряване на мерките за закрила на малолетни и непълнолетни лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на деца, живеещи в домакинства с дълбока бедност.

2. Повишаване на институционалната култура и експертния капацитет на публичните институции (в т.ч. национална и местна администрация, съд, прокуратура и органи на МВР) по отношение на политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи:

- Повишаване на информираността по отношение на „равноценността“ на културите и уважение на културното многообразие;
- Повишаване на информираността за бедността като фактор за появата на негативни социални феномени и за етническата хетерогенност на зоните с концентрация на бедност;
- Изграждане на капацитет за работа с лица, живеещи в дълбока бедност и лица от малцинствени общности (т.е. с различен език, религия, общностен етнос и т.н.) – с респект към различието, достойнството и основните човешки права; обучения, семинари и други форми;
- Провеждане на междуинституционално сътрудничество за подобряване на диалога с уязвимите групи; обучения, семинари и други форми;
- Провеждане на публични кампании за изграждане на култура за политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС и повишаване на нивото на обществена чувствителност към проявите на антиромски нагласи и дискриминация.

3. Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност:

- Подобряване на мерките за социална реинтеграция на лишените от свобода, принадлежащи към етнически малцинства или произхождащи от социална среда, характерна с дълбока бедност, вкл. чрез целенасочено междуинституционално подпомагане;

4. Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот;

- Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;

- Подобряване достъпа на ромските жени до правна помощ и правосъдие.

5. Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата:

- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно правата на детето, регламентирани в международни и национални стандарти и съществуващи социални, здравни, образователни и други публични услуги;

- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно превенция на насилието сред и срещу деца;

- Подобряване на мониторинга и контрола по спазване правата на детето.

6. Повишаване на гражданското участие и информираност за гражданските права и

задължения на лицата, живеещи в зоните с концентрация на бедност:

- Повишаване на правната култура на ромите във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи;

- Повишаване на информираността и гражданската култура на ромите във връзка с правата и задълженията по отношение на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта;

- Повишаване на информираността на ромите за адекватна реакция срещу езика на омразата и фалшивите новини, засилващи антиромските нагласи и дискриминация;

- Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви). Изграждане от страна на общината и правоохранителните институции на системи за видеонаблюдение, аналогични за останалата част на населените места;

- Приобщаване на лица от ромската общност към дейността по опазване на обществения ред, чрез включването им в Местните комисии за обществен ред и сигурност.

7. Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, СЕ и ЕС и използване на съществуващите в ЕС инструменти:

- Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност и осигуряване на допълнителни мерки при защита на жертвите на трафик на хора, принадлежащи към етнически малцинства, с цел понижаване на броя на случаите на трафик на хора и повишаване на разкриваемостта и съдебните производства срещу трафиканти;

- Разработване и прилагане на услуги за реинтеграция на деца – жертви на трафик с цел ефективна социализация на тази най-уязвима група, постигане на благосъстояние и цялостно развитие.

8. Решаване на проблема с липсата на документи за самоличност и правния статут на български граждани от уязвими общности, в т.ч. и роми.

9. Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт.

Специфична цел 1: Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи.

Мярка 1.1: Проведени кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак.

Мярка 1.2: Разширени услуги за първична правна помощ за уязвимите групи.

Мярка 1.3: Повишаване на ефективността на системата за социално подпомагане чрез повишаване на квалификацията на социалните работници, включително и за работа в мултиетническа среда.

Специфична цел 2: Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.

Мярка 2.1: Мерки за справяне с многобройните неблагоприятни условия, пред които са изправени ромските жени и ромските деца.

Мярка 2.2: Актуализирана национална рамка за ефективно изпълнение на решенията на ЕСПЧ.

Мярка 2.3: Въвеждане на пилотен проект за "гореща линия за първична правна помощ" и регионални центрове за консултиране.

Мярка 2.4: Дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Специфична цел 3: Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.

Мярка 3.1: „Обучение на полицейските служители по правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на професионалното обучение по месторабота”.

Мярка 3.2: Изпълнение на проект „Подобряване на координацията и диалога между полицията и ромското общество”.

Специфична цел 4: Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт.

Мярка 4.1: Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт.

Специфична цел 5: Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот.

Мярка 5.1: Провеждане на семинари/кръгли маси по въпросите за равнопоставеността на ромските жени в българското общество.

Специфична цел 6: Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата.

Мярка 6.1: Прилагане на Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина“.

Мярка 6.2: Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно правата на детето, регламентирани в Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето и за съществуващите социални услуги за подкрепа в общността.

Мярка 6.3: Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно съществуващи механизми за информиране и превенция на насилието сред и срещу деца.

Мярка 6.4: Промотиране на НТЛД 116 111. Информирание и консултиране на семейства

Мярка 6.5: Мониторинг и контрол по спазване правата на детето в образователни институции, лечебни заведения, специализирани институции за деца и социални услуги, с цел недопускане на дискриминация и гарантиране правата на децата.

Специфична цел 7: Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност.

Мярка 7.1: Прилагане на програми за изграждане на социална компетентност, родителска грижа и възстановяване на семейни отношения, заетост на пазара на труда и други умения, с подкрепата и под контрола на обучители (пробационни инспектори в местата за лишаване от свобода).

Мярка 7.2: Изградена нова рамка за социална реинтеграция на извършителите на престъпления.

Мярка 7.3: Подпомогнати програми за социална реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода.

Мярка 7.4: Подпомогнати програми за социална реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода.

Специфична цел 8: Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, Съвета на Европа и ЕС, и използване на съществуващите в ЕС инструменти.

Мярка 8.1: Привличане на представители на ромска общност чрез реализиране на дейности по превенция на трафика на хора, включително провеждане на обучения за идентификация и насочване на жертви на трафик на хора.

Мярка 8.2: Ефективно прилагане на Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора (НМН), независимо от тяхната етническа принадлежност, националност, религия, полови и възрастови характеристики.

Мярка 8.3: Изпълнението на мерките по приоритет „Върховенство на закона и антидискриминация“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Социално включване“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и момичета“, Цел 10 „Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите“, Цел 16 „Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всеки и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички нива“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Отговорни институции: структури на Министерството на правосъдието в област Разград, Областна дирекция на МВР – Разград, регионален представител на област Разград на Комисията за защита от дискриминация, Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД), ГРАО, консултативни структури.

Партньори: Областна администрация Разград, общински администрации на територията на област Разград, Регионално управление на образованието – Разград, Регионална здравна инспекция – Разград, Регионална дирекция „Социално подпомагане“ – Разград, дирекции „Социално подпомагане“ в област Разград и НПО.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

ПРИОРИТЕТ 6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел: Подобряване на условията за равнопоставен достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура, развитие и популяризиране на творчеството като фактори за културна интеграция и социално сближаване. Преодоляване на езика на омразата и възпроизвеждането на предразсъдъци към ромите в медиите с оглед на изграждане на позитивен образ на общността.

Общи цели:

1. Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност.
2. Насърчаване на творческото развитие на представители на общността.
3. Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог.
4. Деетнизирание на феномените на бедност в българските обществени медии.
5. Борба с ксенофобията, расизма, антиромските нагласи и езика на омразата в медийното пространство.

Специфична цел 1: Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност, насърчаване на творческото развитие на представители на общността, стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог.

Мярка 1.1: Подкрепа на творчески проекти в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура на ромите; проекти с участие на представители на ромската общност, насърчаващи межкултурния диалог.

Мярка 1.2: Подкрепа на творчески проекти за изява в областта на визуалните изкуства, насочени към представители на ромската общност.

Мярка 1.3: Подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства (професионални и любителски) за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност, с участие на представители на ромската общност

Мярка 1.4: Подкрепа на творчески проекти в областта на книгоиздаването за развитие на българския книжен сектор чрез програма „Помощ за книгата“ на конкурсен принцип, свързани с културата на ромската общност.

Мярка 1.5: Изпълнение на програма „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, Резултат 3: „Подобрена информираност за изкуствата и културата на етнически и културни малцинства (фокус върху ромите)“.

Изпълнението на мерките по приоритет „Култура и медии“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Култура, наследство и туризъм“ от „НПР: България 2030“ и има основна роля за изпълнението на Цел 8 „Насърчаване на приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достойни условия на труд за всички“, Цел 11 „Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене“ и Цел 12 „Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Отговорни институции: Областна администрация Разград, общински администрации на територията на област Разград, културни институции, регионален представител на област Разград на Комисията за защита от дискриминация, Съвет за електронни медии (СЕМ).

Партньори: местни медии, Областен информационен център, НПО.

Източник на финансиране: държавен бюджет, общински бюджети, Структурни фондове на ЕС, ФМ на ЕИП 2014-2021, НФМ 2014-2021 и други донорски програми.

IV. ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЛАСТНА СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ И МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

За да осигури изпълнението на областната стратегия, Областна Администрация - Разград предвижда създаването на цялостна система за управление на изпълнението на Стратегията, изградена върху принципа за делегиране на конкретни отговорности на всички заинтересовани страни в процеса на интеграция на уязвимите етнически групи.

Основна структура за координация е Областният Координационен Съвет (ОКС), създаден със Заповед на Областния Управител. В него, освен представители на Областната Администрация, са включени общинските координатори, пряко ангажирани с изпълнението на интеграционната политика в общините, основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие и други заинтересовани страни. Основна функция на ОКС е да съдейства за съгласуването на дейностите между общините и включените заинтересовани страни за оперативното изпълнение на областната стратегия.

По предложение на ОКС могат да се създават целеви екипи/комисии/временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия. ОКС съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси.

Областният съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси е структурата, в рамките на която ще се осъществява по-широкият процес на консултиране на политиките с граждански организации и други заинтересовани страни.

За оперативното изпълнение на дейностите, със Заповед на Областния управител на Област Разград, ще се обособи Звено за мониторинг и оценка. В заповедта на областния управител ще бъдат определени мястото на Звеното в структурата на областната администрация, съставът му и основните отговорности, включени в длъжностните характеристики на служителите за координация, мониторинг и оценка на изпълнението на областната стратегия.

Тъй като общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове за действие, те следва да обособят подобни структури за координация на общинско ниво, съобразно с местните нужди.

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА НА ОБЛАСТ РАЗГРАД ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ

ПРИОРИТЕТ 1: ОБРАЗОВАНИЕ

Специфична цел 1. Повишаване на обхвата на децата и учениците в предучилищното и училищното образование и намаляване на дела на отпадналите и преждевременно напусналите училище.

Мярка 1: Повишаване на обхвата на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст по механизма за обхват.

Индикатор: *Брой деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, обхванати трайно в образователната система.*

Мярка 2: Осигуряване на приобщаваща среда за деца, които не владеят добре български език, в предучилищна възраст чрез осъществяването на допълнителни модули по български език, в т.ч. и разработване и прилагане на методики за овладяване на български език.

Индикатор: *Брой деца от уязвими групи, които не владеят добре български език, включени в модули за допълнително обучение.*

Мярка 3: Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети с акцент върху изучаването на български език за ученици, за които българският език не е майчин и които не владеят добре български език, в т.ч. разработване и прилагане на методики за преодоляване на обучителните затруднения, вкл. и за преодоляване на последиците от Covid кризата.

Индикатор: *Брой ученици от уязвими групи, включени в допълнително обучение.*

Мярка 4: Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за прилагане на диференциран подход при обучението на учениците, които имат пропуски или срещат затруднения при овладяването на учебното съдържание чрез използване на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа.

Индикатор: *Брой педагогически специалисти, преминали обучение за прилагане на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система.*

Мярка 5: Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите общности в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват, включване и реинтеграция в образователната система.

Индикатори:

- *Брой дейности за връщане на отпадналите ученици в училище и подобряване на образователните им резултати;*
- *Брой обхванати деца в детски градини, в които се изпълняват мерки за по-пълно обхващане и задържане на деца между 3- и 6/7-годишна възраст от етническите общности в образователната система;*

- Брой педагогически специалисти, включени в изпълнение на дейности за ефективна реинтеграция на деца и ученици, върнати в образователната система;
- Брой ученици от етническите общности с подобрени образователни резултати;
- Брой деца и ученици, реинтегрирани в образователната система;
- Брой ученици от етническите общности в социално уязвимо положение, подкрепени за продължаване на образованието им в гимназиален етап;
- Брой ученици от гимназиална степен, включени в дейности за информиране, мотивиране и подготовка за продължаване на образованието си във висши училища;
- Брой ученици в гимназиален етап на обучение, кандидатствали във ВУ;
- Брой ученици, кандидатствали и приети във ВУ.

Мярка 6: Реализиране на добри практики, свързани с повишаване качеството на образователния процес за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число за работа с родители, включително за преодоляване на Covid кризата.

Индикатор: Брой реализирани мерки, инициативи, добри практики.

Мярка 7: Осигуряване на целеви средства за осъществяване на допълнителна работа за деца и ученици от уязвими групи, включително роми, в това число и за назначаване на образователни медиатори и социални работници.

Индикатори:

- Брой на децата и учениците, от уязвими групи, посещавали сегрегирани образователни институции и вече обучаващи се в приемни образователни институции с етнически смесена среда;
- Размер на предоставените средства на образователни институции, за които е осигурено финансиране.

Мярка 8: Провеждане на обучения за образователни медиатори и/или социални работници.

Индикатор: Брой обучени образователни медиатори и/или социални работници.

Мярка 9: Осъществяване на психологическа и социална подкрепа на деца и ученици от уязвими групи, включително роми чрез назначаване на образователни медиатори и социални работници.

Индикатор: Брой назначени образователни медиатори и/или социални работници в системата на предучилищното и училищното образование.

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование и обучение“ ще допринесе за изпълнение на индикаторите по приоритет „Образование и умения“ от „НПР: България 2030“ и изпълнението на отделни аспекти от Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Специфична цел 2. Повишаване компетентностите на педагогическите специалисти и на непедagogическия персонал за работа в мултикултурна среда и за преодоляване на стереотипи и дискриминационни нагласи.

Мярка 1: Преодоляване на дискриминационните нагласи чрез провеждане на различни инициативи (екскурзии, отбелязване на дати от празничния календар, информационни кампании и други дейности).

Индикатор: Брой проведени инициативи.

Мярка 2: Реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаването на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност.

Индикатори:

- *Брой разработени и въведени програми за образователна дейност в детските градини и в училищата, съобразени с културите на различните етнически общности;*
- *Брой деца и ученици от мнозинството и от етническите общности, които са се включили в дейности по преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи;*
- *Брой учители, директори и други педагогически специалисти, които са се включили в дейности по преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи;*
- *Брой проведени занимания по интереси, насочени към усвояване на знания с елементи на гражданско образование;*
- *Брой въведени форми за интеркултурно образование в държавните и общинските детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие.*

Мярка 3: Изработване на обучителен антидискриминационен модул за младежки работници и образователни медиатори и технология за превенция и сигнализиране за слово на омразата и прояви на антиромски настроения в социалните мрежи по проект „Социално и образователно включване“.

Индикатор: Изработен модул.

Специфична цел 3. Изготвяне и прилагане на образователни инструментариуми за преодоляване на обучителните затруднения и методики за усвояване на български език от деца и ученици, чийто майчин език е различен от българския.

Мярка 3.1: Изработване на специализирани методики за обучение по български език за деца с друг майчин език, които не владеят добре български език за всички възрастови групи (3-6 г.) и за разновъзрастови групи.

Индикатор: Изработени методики.

Мярка 3.2: Изработване на Инструментариум за ранно идентифициране на ученици в риск от преждевременно напускане на образователната система и за диференциран подход при определяне на потребностите им от предоставяне на индивидуална подкрепа.

Индикатор: Изработен инструментариум.

Специфична цел 4. Насърчаване на образователните институции за формиране на подкрепяща образователна среда, междуучилищни дейности, създаване на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците и с родителите, насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна среда.

Мярка 4.1: Подпомагане на общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторична сегрегация.

Индикатор:

- *Брой подпомогнати общини за реализиране на дейности за образователна десегрегация;*

- Брой деца и ученици, за които е осигурен безплатен транспорт в рамките на населеното им място;
- Брой деца в задължително предучилищно образование и ученици до VII клас, включени в процеса на образователна десегрегация, и за които са осигурени учебни пособия и материали;
- Брой мотивационни дейности, свързани с десегрегационните процеси и трайното приобщаване на децата и учениците в образователната система;
- Брой родители, включени по проекта и участвали в проектните дейности с цел повишаване на мотивацията им да записват децата на детска градина и училище;
- Брой образователни медиатори и друг непедagogически персонал, включен в дейностите.

Специфична цел 5. Провеждане на информационни кампании за лица от уязвими групи, включително за завършване на средно, професионално, колежанско и висше образование, особено за профили, специалности и професии, които дават перспектива за реализиране на пазара на труда.

Мярка 5.1: Провеждане на информационни кампании и на дейности за ограмотяване и обучение на неграмотни и слабограмотни лица от уязвими групи, които нямат завършен начален етап или завършен клас от прогимназиалния етап.

Индикатор: Брой лица над 16-годишна възраст участници в информационни кампании за ограмотяване и обучение.

Специфична цел 6. Системно взаимодействие с родителите за осъзнаване и осъществяване на техните отговорности за възпитанието, развитието, образованието и отглеждането на децата, както и за сътрудничество с детската градина/училището. Съвместна работа с образователни медиатори и други специалисти с отношение и влияние върху образователните постижения на децата и учениците.

Мярка 6.1: Осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността на родителите от уязвими групи относно ползите от образованието.

Индикатор: Брой информационни кампании за ролята на образованието на децата и учениците сред родителите и общността.

Мярка 6.2: Осъществяване на дейности за приобщаване на родители от уязвими групи към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца.

Индикатор: Брой дейности за приобщаване на родители към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца.

Специфична цел 7. Прилагане на политики за толерантност и уважение към културните различия и ефективно межкултурно взаимодействие, за преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност.

Мярка 7.1: Обучения на обучители – преподаватели от педагогическите факултети, педагогически специалисти от системата на предучилищното и училищното образование, младежки работници и образователни медиатори – роми, за придобиване на компетентности за справяне с дискриминационни прояви, с тормоза, насилието и социалното изключване по проект „Социално и образователно включване“.

Индикатори:

- Обучени обучители за университетски преподаватели;

- Обучени младежки работници, които да станат обучители на младежки работници;
- Обучени ромски образователни медиатори, които да станат обучители на ромски образователни медиатори.

Специфична цел 8. Подкрепа на образователни практики, иновативни идеи и дейности, насочени към трайно приобщаване и образователна интеграция, включително за повишаване на дигиталните умения.

Мярка 8.1: Обучение на ученици, вкл. от уязвими групи, за придобиване на умения за обучение от разстояние в електронна среда.

Индикатор: Брой ученици, които изпитват затруднения при преминаване към обучение от разстояние в електронна среда, в това число на учениците от първи клас, които трябва да осъществят прехода от предучилищно към училищно образование в електронна среда.

Мярка 8.2: Обучение на педагогически специалисти за усъвършенстване на уменията им за преподаване/провеждане на занимания от разстояние в електронна среда.

Индикатор: Брой педагогически специалисти, които ще участват в обучения за подобряване на уменията им за работа с електронни образователни платформи и усъвършенстване на уменията им за преподаване от разстояние в електронна среда.

Мярка 8.3: Обучение на образователни медиатори и родители за придобиване на умения за работа в електронна среда (в т.ч. образователни платформи, търсене на електронно съдържание и др.).

Индикатор: Брой родители и образователни медиатори, които ще участват в обучения за придобиване на умения за работа в електронна среда.

Мярка 8.4: Осъществяване на допълнително синхронно обучение от разстояние в електронна среда за ученици от I-ви до XII-ти, в това число от уязвими групи.

Индикатор: Брой ученици от I-ви до XII-ти клас за периода, в който те не посещават дневна присъствена форма на обучение или не се обучават във форма на синхронно обучение от разстояние в електронна среда за повече от 10 учебни дни по уважителни причини (включително поставени под карантина и тези, които поради липса на технически условия са се обучавали несинхронно).

Специфична цел 9. Разширяване на възможностите за учене през целия живот, включително чрез неформално и информално образование; включване във форми за образование и обучение на лица, които не са завършили средно образование; популяризиране на ученето сред всички слоеве на населението за участие във форми на учене през целия живот.

Мярка 9.1: Ограмотяване на възрастни.

Индикатор: В процес на договаряне.

ПРИОРИТЕТ 2: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Специфична цел 1: Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими общности, с концентрация на бедност.

Мярка 1.1: Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население.

Индикатор: Брой осъществени акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население.

Мярка 1.2: Повишаване на обхвата на деца без лични лекари открити от здравните медиатори.

Индикатор: Брой регистрирани деца, без лични лекари.

Мярка 1.3: Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари.

Индикатор: Брой обхванати с имунизации деца от мобилни екипи спрямо общия брой на необходимите.

Мярка 1.4: Провеждане на профилактични прегледи на деца с мобилни педиатрични кабинети.

Индикатор: Брой проведени профилактични прегледи на деца с мобилни педиатрични кабинети.

Мярка 1.5: Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.

Индикатор: Брой проведени кампании за разясняване на необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.

Мярка 1.6: Провеждане на скринингови изследвания с мобилен маммограф за превенция на рака на млечната жлеза.

Индикатор: Брой проведени маммографски прегледи с мобилен маммограф за превенция на рака на млечната жлеза.

Мярка 1.7: Анализ на дейностите за здравно неосигурени бременни и родилки.

Индикатор: Изготвен анализ на дейностите за здравно неосигурени бременни и родилки.

Специфична цел 2: Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост.

Мярка 2.1: Дейности по превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по анонимно и безплатно консултиране и изследване за ХИВ и сексуално предавани инфекции в КАБКИС и мобилни медицински кабинети.

Индикатор: Брой лица достигнати с услуги за превенция на ХИВ.

Мярка 2.2: Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.

Индикатор: Брой лица обхванати със скрининг за риска от туберкулоза.

Мярка 2.3: Осигуряване функционирането на мобилни медицински кабинети за нископрагови услуги.

Индикатор: 21 мобилни медицински кабинети.

Мярка 2.4: Провеждане на прегледи за социално значими заболявания с мобилни кабинети - флуорографи, ехографи и клинични лаборатории.

Индикатор: Брой проведени прегледи за социално значими заболявания с мобилни кабинети -флуорографи, ехографи и клинични лаборатории.

Мярка 2.5: Осъществяване на информационни кампании за предоставяне на нископрагови услуги с 21 мобилни кабинети.

Индикатор: Брой проведени кампании за предоставяне на нископрагови услуги с 21 мобилни кабинета.

Мярка 2.6: Повишаване на годините живот в добро здраве и превенция от ранно инвалидизиране.

Индикатор: Изготвен анализ за годините живот в добро здраве и превенция от ранно инвалидизиране.

Специфична цел 3: Намаляване на стигмата и дискриминацията на хора от уязвими групи.

Мярка 3.1: Осъществяване на информационни кампании и кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза.

Индикатор: Брой проведени кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза.

Мярка 3.2: Обучение на здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения.

Индикатор: Брой обучени здравни медиатори.

ПРИОРИТЕТ 3: ЗАЕТОСТ

Специфична цел 1. Насърчаване на заетостта чрез мотивиране, професионално ориентиране и обучение на безработни лица.

Мярка 1.1: Мотивиране за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа.

Индикатор: Брой лица мотивирани за активно поведение на пазара на труда/за търсене на работа.

Мярка 1.2: Професионално ориентиране.

Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация и/или на ключова компетентност.

Индикатор: Брой лица включени в професионално ориентиране.

Мярка 1.3: Организиране на обучение за придобиване на професионална квалификация и/или на ключова компетентност.

Индикатор: Брой лица, включени в обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключова компетентност.

Специфична цел 2: Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.

Мярка 2.1: Насърчаване на заетостта чрез предприемачество.

Индикатор: Брой лица, възползвали се от възможностите за започване на самостоятелна стопанска дейност съгласно ЗНЗ и операции по ПРЧР 2021-2027 г.

Мярка 2.2: Мотивирани и/или включени в обучение за стартиране и управление на собствен бизнес.

Индикатор: Брой лица мотивирани и/или включени в обучения за стартиране и управление на собствен бизнес, финансирани със средства от държавния бюджет (вкл. чл. 48 и чл. 49, ал. 3 от ЗНЗ) и от ПРЧР 2021-2027 г.

Специфична цел 3: Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.

Мярка 3.1: Подкрепа за провеждане на инициативи и кампании с ромски организации на местно и национално ниво.

Индикатор: Брой срещи на представители на ДБТ с ромски лидери и организации по места.

Мярка 3.2: Провеждане на кампании с ромски организации с цел запознаване с проектите и програмите на Агенцията за хора с увреждания, вкл. Самостоятелна стопанска дейност, Рехабилитация и интеграция и Национална програма за заетост на хората с увреждания по чл. 44, ал. 1 от ЗХУ (НПЗХУ).

Индикатор: Брой проведени кампании с ромски организации от АХУ.

Специфична цел 4: Осигуряване на заетост чрез стимулиране на работодателите да наемат на работа лица от ромски произход, вкл. чрез субсидирана заетост.

Мярка 4.1: Насърчаване на заетостта на безработни самоопределили се като роми, чрез включване в програми и мерки по реда на ЗНЗ, в рамките на НПДЗ и ПРЧР 2021-2027.

***Индикатор:** Брой лица с осигурена субсидирана заетост.*

Мярка 4.2: Осигуряване на заетост на първичния пазара на труда (извън мерки и програми).

***Индикатор:** Брой лица с осигурена заетост на първичния пазар на труда.*

Специфична цел 5: Активиране на безработни в неравностойно положение на пазара на труда и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство и предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.

Мярка 5.1: Активиране на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство.

***Индикатор:** Брой лица с осигурена заетост като трудови посредници от ромски произход.*

Мярка 5.2: Активирани лица от дейността на трудовите посредници - ромски медиатори.

***Индикатор:** Брой активирани лица, регистрирани в бюрата по труда, вкл. от ромски произход в резултат от работата на трудовите посредници от ромски произход.*

Мярка 5.3: Инициативи, насърчаващи активирането на безработни и икономически неактивни лица.

***Индикатор:** Брой лица, започнали работа в резултат от проведени трудови борси и дни на работодателя.*

Мярка 5.4: Подобряване достъпа до заетост и обучение на уязвими групи чрез предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.

***Индикатор:** Брой лица, на които са предоставени интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане, от тях включени в:*

- заетост;
- обучение.

Цел 6: Подкрепа на заетостта в дейности, свързани с опазване на околната среда.

Мярка 6.1: Обучение и насърчаване на заетостта в дейности по опазване на околната среда.

***Индикатор:** Брой лица вкл. в обучения и заетост по ПРЧР 2021-2027, вкл. с осигурена заетост по ЗНЗ за насърчаване на заетостта на „зелени работни места“.*

ПРИОРИТЕТ 4: ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Специфична цел 1: Изграждане на интегрирана географска информационна система и въвеждане на орторектифицирани изображения заснети с дрон.

Мярка 1.1: Мониторинг на динамиката на развитието на маргинализираните територии.

***Индикатор:** Брой осъществени пространствени анализи и свързани с тях дейности.*

Мярка 1.2: Мониторинг на изпълнението на програмни документи, оказващи влияние на маргинализираните територии.

Индикатор: Брой лица облагодетелствани от предприетите мерки.

Специфична цел 2: Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население.

Мярка 2.1: Изработване на кадастрална карта и кадастрални регистри (КККР) на територии, включващи зони с компактно ромско население за 127 бр. населени места.

Индикатор: Брой населени места с одобрени КККР на територии, включващи зони с компактно ромско население.

Специфична цел 3: Осигуряване на общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението.

Мярка 3.1: Подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от население“ и обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики.

Индикатор: Население (брой лица), обхванато от проекти в рамките на стратегиите за интегрирано териториално развитие.

Специфична цел 4: Изграждане/реновиране на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи.

Мярка 4.1: Развитие на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи.

Индикатор: Брой на лицата, които използват нова или реновирана инфраструктура за интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността/годишно.

Специфична цел 5: Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.

Мярка 5.1: Подкрепа при развитието на образователна, културна, спортна инфраструктура и насърчаване на публично-частното партньорство.

Индикатор: Брой на лицата, които използват нова или реновирана инфраструктура в сферата на образованието, културата и спорта.

ПРИОРИТЕТ 5: ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Специфична цел 1: Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи.

Мярка 1.1: Проведени кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак.

Индикатор: Брой ученици, студенти, преподаватели, участвали в кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак (вкл. представители на уязвимите групи в т.ч. роми).

Мярка 1.2: Разширени услуги за първична правна помощ за уязвимите групи.

Индикатор: Брой адвокати, обучени по методологията JUSTROM (СЕ и ГД “Правосъдие” на ЕК)(Разпределени по пол).

Мярка 1.3: Повишаване на ефективността на системата за социално подпомагане чрез повишаване на квалификацията на социалните работници, включително и за работа в мултиетническа среда.

Индикатори:

- *Брой проведени обучения;*
- *Брой обучени социални работници.*

Специфична цел 2: Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.

Мярка 2.1: Мерки за справяне с многобройните неблагоприятни условия, пред които са изправени ромските жени и ромските деца.

Индикатор: *Годишен брой на жертвите на домашно насилие или насилие, основано на полов признак, получили правна помощ (разпределени по пол, представители на уязвими групи в т.ч. роми, възрастова група).*

Мярка 2.2: Актуализирана национална рамка за ефективно изпълнение на решенията на ЕСПЧ.

Индикатор: *Разработен план за действие за изпълнение на решенията относно ромските евикции.*

Мярка 2.3: Въвеждане на пилотен проект за "гореща линия за първична правна помощ" и регионални центрове за консултиране.

Индикатор: *Брой консултирани лица от уязвими групи.*

Мярка 2.4: Дейности по предотвратяването и противодействието на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Индикатор: *Брой работни срещи събития за предотвратяване и противодействие на противообществените прояви.*

Специфична цел 3: Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.

Мярка 3.1: „Обучение на полицейските служители по правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на професионалното обучение по месторабота“.

Индикатор: *Брой обучени полицейски служители по правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на професионалното обучение по месторабота.*

Мярка 3.2: Изпълнение на проект „Подобряване на координацията и диалога между полицията и ромското общество“.

Индикатори:

- *Брой обучени полицейски служители;*
- *Брой изградени и оборудвани приемни в райони с компактно ромско население;*
- *Брой проведени информационни кампании за повишаване на осведомеността относно радикализацията, насилствения екстремизъм и реч на омразата;*
- *Брой организирани съвместни местни форуми с деца и техните родители за преодоляване на антиромските стереотипи и дискриминация.*

Специфична цел 4: Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт.

Мярка 4.1: Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез спорт.

Индикатор:

- *Брой проекти.*
- *Брой на участници.*

Специфична цел 5: Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот.

Мярка 5.1: Провеждане на семинари/кръгли маси по въпросите за равнопоставеността на ромските жени в българското общество.

Индикатори:

- *Брой проведени семинари.*
- *Брой участници.*

Специфична цел 6: Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата.

Мярка 6.1: Прилагане на Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина“.

Индикатор: *Брой реферирани случаи за година.*

Мярка 6.2: Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно правата на детето, регламентирани в Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето и за съществуващите социални услуги за подкрепа в общността.

Индикатор: *Брой проведени беседи с представители на ромската общност, вкл. деца.*

Мярка 6.3: Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно съществуващи механизми за информиране и превенция на насилието сред и срещу деца.

Индикатор: *Брой информационни кампании.*

Мярка 6.4: Промотиране на НТЛД 116 111. Информирание и консултиране на семейства.

Индикатор: *Брой консултации, брой промотиране.*

Мярка 6.5: Мониторинг и контрол по спазване правата на детето в образователни институции, лечебни заведения, специализирани институции за деца и социални услуги, с цел недопускане на дискриминация и гарантиране правата на децата.

Индикатор: *Брой извършени проверки в образователни институции, лечебни заведения и социални услуги.*

Специфична цел 7: Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност.

Мярка 7.1: Прилагане на програми за изграждане на социална компетентност, родителска грижа и възстановяване на семейни отношения, заетост на пазара на труда и други умения, с подкрепата и под контрола на обучители (пробационни инспектори в местата за лишаване от свобода).

Индикатор: Процент лица, осъдени на пробация, които започват работа в рамките на 1 година след освобождаването (вкл. представители на уязвими групи, в т.ч. роми).

Мярка 7.2: Изградена нова рамка за социална реинтеграция на извършителите на престъпления.

Индикатор: Брой лишени от свобода, преминали мерки за реинтеграция в пилотния затвор (вкл. представители на уязвими групи в т.ч. роми).

Мярка 7.3: Подпомогнати програми за социална реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода.

Индикатор: Брой разработени програми за социална реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода (включително младежи представители на уязвими групи, в т.ч. роми).

Мярка 7.4: Подпомогнати програми за социална реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода.

Индикатор: Брой на закононарушители от уязвими групи, които преминават през програми за социална реинтеграция (включително младежи представители на уязвими групи в т.ч. роми)(разпределени по пол, възрастова група, роми).

Специфична цел 8: Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, Съвета на Европа и ЕС, и използване на съществуващите в ЕС инструменти.

Мярка 8.1: Привличане на представители на ромска общност чрез реализиране на дейности по превенция на трафика на хора, включително провеждане на обучения за идентификация и насочване на жертви на трафик на хора.

Индикатори:

- Брой проведени превенционни дейности с фокус уязвими лица от ромска общност
- Брой проведени обучения, свързани с ранна идентификация и насочване на жертви на трафик на хора.

Мярка 8.2: Ефективно прилагане на Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик на хора (НМН), независимо от тяхната етническа принадлежност, националност, религия, полови и възрастови характеристики.

Индикатор: Брой подпомогнати жертви на трафик на хора в услугите към НКБТХ; брой координирани сигнали от администрацията на НКБТХ.

ПРИОРИТЕТ 6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Специфична цел 1: Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност, насърчаване на творческото развитие на представители на общността, стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на межкултурния диалог.

Мярка 1.1: Подкрепа на творчески проекти в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура на ромите; проекти с участие на представители на ромската общност, насърчаващи межкултурния диалог.

Индикатор: Брой проекти в областта на музейното дело и изобразителните изкуства, насочени към представяне и популяризиране на традиционната култура на ромите.

Мярка 1.2: Подкрепа на творчески проекти за изява в областта на визуалните изкуства, насочени към представители на ромската общност.

Индикатор: *Брой проекти за изява в областта на изобразителните изкуства, насочени към представители на ромската общност.*

Мярка 1.3: Подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства (професионални и любителски) за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност, с участие на представители на ромската общност.

Индикатор: *Брой проекти в областта на сценичните изкуства за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност.*

Мярка 1.4: Подкрепа на творчески проекти в областта на книгоиздаването за развитие на българския книжен сектор чрез програма „Помощ за книгата“ на конкурсен принцип, свързани с културата на ромската общност.

Индикатор: *Брой подкрепени творчески проекти за изява в областта на издателската дейност, насочени към културни институти и организации - издателства и други юридически лица.*

Мярка 1.5: Изпълнение на програма „Културно предприемачество, наследство и сътрудничество“, Резултат 3: „Подобрена информираност за изкуствата и културата на етнически и културни малцинства (фокус върху ромите)“.

Индикатори:

- *Брой на хората, посещаващи културни/образователни събития, свързани с културата на малцинствата (ромите), вкл. онлайн посещения/гледания*
- *Брой културни събития с акцент върху културата на малцинствата (ромите), вкл. онлайн събития*
- *Брой образователни събития с акцент върху културата на малцинствата (ромите), вкл. онлайн събития*

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на изпълнение на Областната стратегия за интегриране на ромите в област Разград се очаква следният ефект и въздействие:

- Засилване на политиките на социално включване в област Разград;
- Синхронизиране на визията за развитието на етноинтеграционните процеси на всички нива – общинско, областно и национално;
- Съответствие на областната стратегия на националните и европейските приоритети в сферата на интегрирането на маргинализираните етнически групи;
- Осигуряване на актуална информация и детайлизирана картина на проблемите и потребностите от интегриране на маргинализираните етнически групи;
- Съпоставимост на разработената областна стратегия и общински планове за действие в резултат от прилагането.

Осигуряването на активното участие на представители на уязвимите общности в обществения живот на област Разград е от ключово значение. Представители на уязвимите общности участват не само във формирането и реализацията на политиките за интеграция, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото.

Това изисква насърчаване на участието в администрацията на представители на ромската общност и гарантира реалното участие на представители на уязвимите общности във всички приоритетни области на настоящата програма.

Проектът на настоящата Областна стратегия се утвърждава от Областния управител на област Разград и е израз на интеграционната политика на област Разград за стратегическото развитие.